

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Expertní kapacity vybraných politických stran v České republice
v oblasti migrační politiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Bc. Aleš Balšánek

Studijní program: Sociologie (N6703), Veřejná a sociální politika – magistr. kombinované

Vedoucí práce: PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely

V Hradci Králové, dne 2. 1. 2018

Aleš Balšánek, v. r.

Bibliografický záznam

BALŠÁNEK, Aleš. *Expertní kapacity vybraných politických stran v České republice v oblasti migrační politiky*. Praha, 2017. 85s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.

Rozsah práce: 149 111 znaků

Anotace

Diplomová práce se věnuje expertním kapacitám vybraných politických stran v České republice v oblasti migrační politiky v kontextu volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017. Migrační politika nebyla v historii České republiky patrně nikdy tak diskutovaným tématem jako je tomu za poslední řekněme dva až tři roky v souvislosti s tzv. „migrační krizí“ a přístup k migraci nikdy nebyl v programech politických stran voliči i médii sledován v takové míře, jako je tomu dnes. V této práci se zaměřuji na to, jaké mají politické strany v České republice odborné či expertní zázemí ve svých komisích nebo sekcích, které mají ve své agendě na starosti právě onu migrační politiku a také zpracovávaly stanoviska sloužící jako podklad pro programové body v roce 2017. Výzkum se zaměřuje na SPD, KSČM a Stranu zelených. V diplomové práci chci porovnat analytickou kapacitu dotčených jednotlivých komisí u zmíněných politických stran, chci zjistit jak tyto komise či sekce fungují, jaký typ expertů v nich působí a jak jsou místa v komisích obsazována. Dále budu zkoumat nastavení přenosu expertízy z odborných komisí do volebního programu dané politické strany či hnutí konkrétně pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017 a to na programových bodech týkajících se migrace a migrační krize. Neopomenu ani obsahovou analýzu té části volebních programů stran, které se zabývají migrační politikou či nějakým způsobem reagují na migrační krizi a s ní související opatření. K výzkumu využiji polostrukturovaných kvalitativních rozhovorů doplněných o dotazníky a pořízených se členy těchto komisí.

Annotation

The diploma thesis is focused on expert capacities of selected political parties in the Czech republic in the field of the migration policy in context of election programs for the House of Commons election in the Czech republic in 2017. Migration policy has never been so discussed theme. But it was changed with coming of „migration crisis“ and today is the access to the migration policy and the migration crisis in election programs monitored by media and electores very much. I want to focus on the expert background of the selected czech political parties, especially on partie’s comissions and sections a their expert capacities. They are specializing in migration policy and migration crisis and provided opinions and backgrounds for the parties for election program. The research is focused on these parties: SPD, KSČM, Strana zelených. I am going to compare analytical capacities of these parties. I want to find out the functioning of the commissions and the type of experts. The way how the members of

the commissions have become members is researched too. Next important thing for my research is the transmission between expert commissions and election program for elections in 2017, and especially in the parts of program devoted to migration policy and migration crisis. I will not forget about content analysis these parts of programs. I am going to use the semi-structured interviews and questionnaires. I will do this with the members of the expert commissions the said political parties.

Klíčová slova:

Expertní kapacity, migrační politika, migrační krize, politické strany v České republice, typy expertů, analytická kapacita, odborné komise, volební program, volby.

Keywords:

Expert capacities, migration policy, migration crisis, political parties in the Czech Republic, types of experts, analytical capacity, expert commission, election program, elections.

The expert capacities of selected czech political parties in the field of the migration policy

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu své diplomové práce PhDr. Vilému Novotnému, Ph. D. za poskytnuté konzultace, odborné rady a cenné podněty pro mou diplomovou práci. Dále bych chtěl poděkovat respondentům z jednotlivých politických stran, kteří byli ochotni zúčastnit se mého výzkumu.

Obsah

- 1. Úvod a struktura práce**
- 2. Metodologie, výzkumné otázky a cíle práce**
 - 2.1. Cíle práce
 - 2.2. Stanovení výzkumných otázek
 - 2.3. Metody a způsoby sběru dat
 - 2.4. Analýza a zpracování dat
 - 2.5. Výběr respondentů rozhovorů
 - 2.6. Průběh sběru dat
- 3. Teoretické koncepty**
 - 3.1 Koncept „policy work“
 - 3.1.1. Typologie expertů
 - 3.2 Policy Analytical Capacity (PAC)
 - 3.3 Migrační politika
 - 3.3.1 Migrace a její členění
 - 3.3.2 Obecné ukotvení migrační politiky
 - 3.3.3 Typologie migrační politiky
- 4. „Migrační krize“**
 - 4.1 Příčiny a časový vývoj
 - 4.2 Migrační trasy
 - 4.3 Počty a národnostní složení migrantů
 - 4.4 Smlouva mezi EU a Tureckem
 - 4.5 Přerozdělovací kvóty
- 5. Případová studie – analýza vybraných politických stran**
 - 5.1 SPD
 - 5.1.1 Základní informace a organizační struktura hnutí
 - 5.1.2 Programová stanoviska
 - 5.1.3 Odborné expertní zázemí
 - 5.1.4 Atributy analytické kapacity
 - 5.1.5 Propojení expertního zázemí a volebního programu

5.2. Strana zelených

5.2.1 Základní informace a organizační struktura hnutí

5.2.2 Programová stanoviska

5.2.3 Odborné expertní zázemí

5.2.4 Atributy analytické kapacity

5.2.5 Propojení expertního zázemí a volebního programu

5.3. KSČM

5.3.1 Základní informace a organizační struktura strany

5.3.2 Programová stanoviska

5.3.3 Odborné expertní zázemí

5.3.4 Atributy analytické kapacity

5.3.5 Propojení expertního zázemí a volebního programu

6. Závěr

7. Summary

8. Použitá literatura a zdroje

9. Seznam příloh

1. Úvod a struktura práce

Migrační politika je v Evropě a tedy i v České republice velmi živé téma zejména od vypuknutí tzv. „migrační krize“ v průběhu roku 2015. Od té doby můžeme pozorovat, že se přístup k migraci, migrační politice a migrační krizi stává předmětem politického boje, což se samozřejmě prolíná do volebních klání a lze předpokládat, že tomu tak bude s různou mírou intenzity i ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v říjnu roku 2017.¹

Samozřejmě v zemích jako je Švédsko, Nizozemí, Francie, Velká Británie, aj. již byla tato problematika přece jenom více v zorném úhlu pohledu i před onou migrační krizí než tomu bylo u nás v České republice, avšak dovoluji si tvrdit, že až události posledních dvou let dostaly migrační politiku na její pomyslný vrchol v tom smyslu, že je vnímána jak politiky, tak samotnými občany jako jedna ze zásadních oblastí veřejných politik a občané, nutno podotknout, že oprávněně, od svých politických představitelů očekávají, jak se k této problematice zástupci jednotlivých politických stran postaví. Postupně lze sledovat, jak migrace stále více štěpí názory občanů i u nás. Migrační krize je předmětem diskuzí na sociálních sítích, pod články na nejrůznějších zpravodajských webech, ale migrace, resp. migrační krize se stala tématem, které je diskutováno v restauracích, na pracovišti, mezi přáteli ba i v rámci rodinných vazeb probíhají různé názorové střety. „*Migrace se stala jedním z hlavních témat společenské diskuze...*“ (Člověk v tísní, 2017). V takovýchto diskuzích je často možné slyšet argumenty, že nás, myšleno České republiky, se migrační krize netýká, jelikož tady migranti² vlastně ani žít nechtějí. Avšak musíme si uvědomit, že Česká republika vzhledem ke své poloze je historicky strategickou tranzitní zemí Evropy po všech stránkách. Neméně je možné s vážností konstatovat, že z tranzitní země se může během velmi krátké doby stát země cílová.

Jak jsem již nastínil v prvním odstavci tohoto článku, v roce 2017 se konají v České republice ony tzv. „velké“ volby, tedy volby do PS PČR³, což znamená, že strany, které se ucházejí o hlasy a přízeň voličů, předkládají občanům svůj program, či alespoň programové

¹ Tato kapitola jakožto i mnohé další části diplomové práce jsou psány ještě před konáním voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ve dnech 20. a 21. října 2017.

² V tomto kontextu mám na mysli migranty především ze zemí Afriky a Blízkého východu.

³ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

teze, které charakterizují postoj dané politické strany ke konkrétní problematice nebo jednotlivé politice.

Výše zmíněné a celková aktuálnost problematiky migrace a migrační krize je důvodem, proč jsem si ji zvolil do výzkumu v rámci této diplomové práce.

Samotná migrační politika, resp. migrační krize mi však slouží zejména k tomu, abych na jejím příkladě mohl ve své práci zkoumat expertní kapacity vybraných politických stran v České republice a jelikož ve výzkumu kladu důraz na aktuálnost, budu chtít také popsat propojení expertních komisí či sekcí a volebního programu vybraných politických stran či hnutí⁴ kandidujících ve volbách do PS PČR v roce 2017.

Hlavním problémem, kterým se ve svém výzkumu zabývám, jsou expertní kapacity u jednotlivých zkoumaných politických stran se zaměřením na jejich odborné komise⁵. V případě mého výzkumu se bude jednat o komise, které mají ve své agendě analýzu, formulování postojů a generování expertízy v návaznosti na migrační politiku, respektive migrační krizi. Samostatnou částí mého výzkumu je obsahová analýza těch částí volebních programů zmíněných politických stran, zabývajících se migrací, migrační politikou či migrační krizí.

Pro svůj výzkum jsem si zvolil tři politické strany. Konkrétně se jedná o SPD, KSČM a Stranu zelených. Tyto strany jsem zařadil do výzkumu z několika důvodů. Jedním z takových kritérií byla existence určitého vnitrostranického expertního zázemí v podobě komisí či sekcí, dále nutnost existence částí volebních programů, kde se tyto strany věnují migrační politice či migrační krizi. V neposlední řadě hrála roli také reálná možnost získání relevantních dat a podkladů pro mou diplomovou práci, čímž mám na mysli proveditelnost polostrukturovaných rozhovorů s respondenty, kdy míra ochoty zúčastnit se výzkumu u těchto stran byla z mého pohledu výrazně vyšší, neboť jsem mohl využít, ať už přímé vazby, či nepřímé kontakty na relevantní respondenty právě u těchto zmíněných stran.

Výše uvedené strany splňují tato kritéria výběru, a proto jsem se rozhodl zařadit právě tyto politické subjekty do svého výzkumu.

⁴ Dále v textu mohu používat pouze sousloví „politické strany“. Jsou tím však míněna i politická hnutí.

⁵ Systém vnitrostranických komisí u jednotlivých stran se liší včetně označení těchto komisí, které se mohou nazývat skupiny, sekce, apod. Konkrétní správné označení bude uvedeno v kapitole č. 5 u jednotlivých zkoumaných politických stran.

V úvodních kapitolách svou diplomovou práci představím, popíšu metodologii, stanovím výzkumné otázky a cíle práce. Dále pak popíšu použité metody, způsob sběru a zpracování dat, apod.

Ve své diplomové práci se zabývám expertizou, resp. expertními kapacitami v tom smyslu, že se zaměřím na odborné komise a na atributy expertních kapacit, které se dají teoreticky uchopit koncepty „policy work“ a „policy analytical capacity“. Toto teoretické zázemí dále rozvedu v kapitole č. 3 své diplomové práce. Ve stejné kapitole zároveň provedu typologizaci a teoretické ukotvení samotné migrační politiky.⁶

Jelikož migrační politika jako taková je relativně široká a zahrnuje v sobě další politiky, řekněme nižší úrovně, použiji členění migrační politiky prof. Pavla Barši, a ačkoliv se jedná o koncept, který prof. P. Barša představil již poměrně dávno před vypuknutím tzv. „migrační krize“, tak důvodem využití je jeho přehlednost a vhodné zpracování zejména pro potřeby mé práce. Nadčasovost tohoto konceptu také dokazuje, že se na tuto typologii výzkumníci odkazují i v realitně nových textech. Zároveň chci konstatovat, že v rámci mé diplomové práce není vhodné zúžení migrační politiky na například politiku imigrační či jinou⁷ a to z důvodu či v kontextu zkoumání částí volebních programů politických stran, jelikož se jednotlivé strany v těchto svých programech zaměřují různě a právě na některé migrační politiky či politiky nižší úrovně. Nelze však říci, že by se všechny strany zaměřovaly právě jen na např. politiku imigrační nebo politiku azylovou. Připouštím tedy, že migrační politiku lze označit částečně za širší téma, ale je vhodné ji takto uchopit vzhledem k výše popsanému.

V kapitole č. 4 budu chtít představit onen fenomén posledních dvou let, který představuje pro migrační politiku největší problém a je jím právě ona migrační krize. Budu zde chtít přiblížit nejzávažnější témata a milníky v rámci migrační krize a to v kontextu politickém, respektive tedy také volebních programů jednotlivých politických stran. Důvodem proč se také zaměřuji na migrační krizi jako na fenomén či hlavní výzvu pro migrační politiku posledních dvou až třech let je její aktuálnost. Lze očekávat, že se politické strany ve svých programech budou zabývat v rámci migrační politiky především tématy, které ať už přímo či nepřímo souvisí s migrační krizí.

⁶ Cílem práce není detailní popis migrační politiky či rozbor právních a jiných norem. Migrační politika mi slouží spíše jako teoretické ukotvení pro případovou studii. Její typologizace je nutná v kontextu, jak níže popsané migrační krize, tak také volebních programů.

⁷ Více viz typologizace migrační politiky od prof. P. Barši v kapitole č. 3.3.

Pátá kapitola výzkumu je případovou studií a již samotnou analýzou zvolených politických stran. Zároveň zde jednotlivé politické strany v krátkosti představím včetně jejich orgánů, které pak dále zmiňuji v částech zabývajících se již přímo analytickou kapacitou. Také zde představím stěžejní body volebních programů pro volby do PS PČR v roce 2017.

V závěrečné kapitole provedu zodpovězení stanovených výzkumných otázek, zhodnocení cílů výzkumu práce a porovnání jednotlivých politických stran, resp. výsledků výzkumu u odborných komisí těchto stran.

2. Metodologie, výzkumné otázky a cíle práce

V této druhé kapitole mé diplomové práce představím zvolené výzkumné otázky, cíle práce, ale také metody a způsob sběru dat, jejich zpracování a analýzu a dále osvětlím výběr jednotlivých respondentů pro polostrukturované rozhovory, které jsou důležitým, možno říci stěžejním zdrojem dat pro mou diplomovou práci.

Diplomová práce je koncipována jako případová studie explorativního charakteru opírající se o metody kvalitativního výzkumu.

Kvalitativní šetření realizované prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů doplněné o dotazníky pro jednotlivé respondenty, mi bude zdrojem zejména při výzkumu, resp. analýze konkrétních odborných komisí u zvolených politických stran či hnutí.

Pozornost budu také věnovat podkladům dvojího druhu. Jednak dokumentům⁸ týkajících se konkrétních odborných komisí politických stran zahrnutých do tohoto výzkumu, a zároveň volebním programům pro volby do PS PČR v roce 2017 u zkoumaných politických subjektů.

2.1 Cíle práce

Ve své diplomové práci si kladu za hlavní cíl zjistit, jakými expertními kapacitami disponují zkoumané politické strany či hnutí ve svých odborných komisích, které mají ve své

⁸ Statusy odborných komisí (pokud existují) či případně stanovy politických stran.

agendě migraci, migrační politiku, respektive problematiku migrační krize. Výzkum nám pomůže přiblížit reálnou podobu expertního zázemí, jakým zkoumané politické strany disponují ve svých odborných komisích. Budu chtít také zjistit, jak odborné zázemí v daných stranách funguje, jakou má podobu, a zda v něm působí lidé, které lze označit za odborníky. V neposlední řadě je cílem diplomové práce zjistit a porovnat míru analytické kapacity u politických subjektů zařazených do výzkumu.

Kromě výše uvedeného, jsem si stanovil ještě cíl vedlejší. Je jím popis a porovnání postoje politických stran k migrační krizi v kontextu typologizace migrační politiky a to v rámci představených volebních programů, či volebních tezí zkoumaných politických stran a hnutí.

Výše zmíněné nám pomůže porozumět tomu, nejenom jak expertní komise fungují, ale také zda volební program vychází z kvalitního odborného vnitrostranického zázemí.

Budeme tak moci porovnat nejenom politické strany z hlediska jejich přístupu k migraci a migrační krizi v představených volebních programech, ale také a co je pro můj výzkum ještě důležitější, budeme schopni porovnat tyto strany z pohledu vnitrostranického expertního zázemí v podobě odborných komisí.

2.2 Stanovení výzkumných otázek

Vzhledem k prozatím zmíněným cílům a úvodu práce stanovuji jako hlavní a zastřešující výzkumnou otázku:

„Jakou expertní kapacitou disponují jednotlivé zvolené politické strany a hnutí v České republice ve svých odborných komisích, zabývajících se migrací, migrační politikou a především migrační krizí?“

Navazujícími podotázkami jsou:

„Jak tyto odborné komise u jednotlivých stran reálně fungují?“

„Jak je nastaveno propojení odborné komise a volebního programu?“

„Jakým způsobem jsou místa v odborné komisi obsazována?“

„Jaký typ expertů v těchto komisích působí?“

„Jakou míru analytické kapacity mají zkoumané odborné komise u jednotlivých stran?“

Samostatnými otázkami mého výzkumu jsou:

„Jaké konkrétní body či postoje k migrační krizi dané strany prosazují ve volebním programu v návaznosti na volby do PS PČR v roce 2017?“

„Jaký typ migrační politiky dané strany ve svém volebním programu pro volby do PS PČR v roce 2017 prosazují v reakci na migrační krizi?“

2.3 Metody a způsoby sběru dat

Nejprve budu chtít získat prvotní orientaci, povědomí o podobě, statusu a způsobu fungování odborných komisí. K tomuto mi pomůže především studium stanov konkrétních politických subjektů či statusy odborných komisí, pokud tento dokument u jednotlivých politických subjektů existuje.

Analýze podrobím také volební programy či případně prohlášení zástupců jednotlivých politických stran a to v návaznosti na tu část volebního programu strany, která především reaguje na migrační krizi.

Neopomenu ani prostudování dokumentů, které se týkají podoby migrační politiky a především dostupné podklady a dokumenty vztahující se k migrační krizi, jelikož právě ta tvoří věcné ukotvení a základ pro moji případovou studii.

Následně se již budu zabývat provedením kvalitativního výzkumu ve formě polostrukturovaných rozhovorů doplněných o dotazníky pro jednotlivé respondenty. Mohu konstatovat, že zmíněné je jedním ze stěžejních způsobů získání relevantních dat pro můj výzkum. Tyto rozhovory budu pořizovat se členy dané odborné komise či sekce u každé z uvedených politických stran. Při samotném provedení rozhovoru, resp. setkání, bude každému respondentovi předložen „informovaný souhlas respondenta s prováděným výzkumem“. Tyto rozhovory budou pro mou práci důležitým zdrojem dat a informací pro

zodpovězení dříve nastíněných výzkumných otázek a pro dosažení stanovených cílů mé diplomové práce.

2.4. Analýza a zpracování dat

Nejdříve se zaměřím na studium dokumentů, které bych roztřídil do tří skupin. Jedna skupina jsou stranické dokumenty týkající se fungování odborných komisí, druhou jsou volební programy, volební teze či prohlášení, které se vztahují k danému tématu. Třetí skupinou jsou dokumenty týkající se obecně migrační politiky a následně podklady zacílené na migrační krizi. U těchto zdrojů se zaměřím zejména na popisnou obsahovou stránku.

Úvodní prostudování právě zmíněných dokumentů je důležité nejen pro prvotní orientaci, ale také pro další část výzkumu, kterým je provedení polostrukturovaných rozhovorů s respondenty. Tyto budou zaznamenávány na diktafon či jiné záznamové zařízení.

V následném kroku a po pořízení samotných polostrukturovaných rozhovorů, převedu pomocí metody doslovné transkripce získaná data do textové podoby (Hendl, 2005: 208). Abych je mohl dále analyzovat. Hendl uvádí, že je možné, aby ve výzkumu i v rámci doslovných prepisů bylo použito úpravy a očištění od různých stylistických chyb, dialektů a případný prepis nespisovných částí do jazyka spisovného (Hendl, 2005: 208). Tohoto budu i já v rámci prepisů rozhovorů využívat zejména v těch částech, kde se jedná o hrubé stylistické chyby, apod. Někdy však, tam kde to nepovažuji za zásadní, přepíši rozhovory v původní podobě.

Po doslovném přepsání rozhovorů přistoupím k jejich kódování. Zaměřím se na klíčové body a text opatřím danými kódy. Těmito kódy opatřím různé pasáže přepsaných rozhovorů, což mi umožní klasifikaci a kategorizaci daného textu (Hendl, 2005: 228). „*Kódování nám pomáhá data popsat. Kód je přiřazený k úseku dat tak, že ho klasifikuje nebo kategorizuje...Kódování je ústředním bodem analýzy*“ (Hendl, 2005: 228). Rozdělení textu do jednotlivých logicky tematizovaných kategorií mi pomůže v následné analýze.

2.5 Výběr respondentů rozhovorů

Samotný výběr respondentů byl proveden na prostém základě jejich příslušnosti. A to příslušnosti nebo ještě lépe členství a působení v odborné komisi politických stran SPD, Strany zelených a KSČM. Logickým zužujícím faktorem je členství daného respondenta právě v té komisi, která má ve své agendě migrační politiku a na to navazující migrační krizi.

Nemalým determinantem pro skutečnou účast respondentů ve výzkumu je také jejich ochota účastnit se výzkumu a jejich časové možnosti, přičemž musím zmínit, že jsem využil těch respondentů, ke kterým jsem měl přístup z hlediska určité osobní vazby ať už přímé či zprostředkované.

2.6 Průběh sběru dat

V rámci provádění polostrukturovaných rozhovorů doplněných o dotazníky jsem chtěl provést po třech rozhovorech za každý politický subjekt, což se mi nepodařilo zcela naplnit. Jeden respondent ze Strany zelených nakonec kvůli profesnímu zaneprázdnění zrušil termín provedení rozhovoru a odložil ho na neurčito, přičemž se mi již bohužel kvůli blížícímu se konci roku nepodařilo včas zajistit náhradního respondenta, který by tento výpadek nahradil ještě v dostatečném čase, abych ho mohl adekvátně zpracovat v rámci mého výzkumu. Konkrétně se jednalo o respondenta č. 6 a vzhledem k tomu, že jsem již před tím měl provedené a částečně zpracované rozhovory u respondentů s vyšším pořadovým číslem a toto označení užívám i v rámci pořizovaných nahrávek, rozhodl jsem se ponechat původní pořadí a přiřazení čísel jednotlivým respondentům. To je důvod proč poslední respondent má označení číslem 9, ačkoliv bylo provedeno 8 polostrukturovaných rozhovorů.

Zde také uvedu číselné označení respondentů za jednotlivé politické strany:

Respondent č. 1, SPD

Respondent č. 2, SPD

Respondent č. 3, SPD

Respondent č. 4, Strana zelených

Respondent č. 5, Strana zelených

Respondent č. 6, Strana zelených – rozhovor neproveden

Respondent č. 7, KSČM

Respondent č. 8, KSČM

Respondent č. 9, KSČM

Zpětně musím konstatovat, že uskutečnění oněch rozhovorů bylo složité hned z několika důvodů. Jedním je časová vytiženost respondentů. Dále to byla obecně nízká míra ochoty zúčastnit se výzkumu v kombinaci s určitými obavami, které přičítám, i na základě neformálních vyjádření některých respondentů, zaměření diplomové práce na téma migrační politiky a migrační krize v kombinaci s propojením na volební program pro rok 2017. Zde musím ještě na okraj zdůraznit, že se zaměření diplomové práce vyznačuje z mého pohledu vysokou mírou aktuálnosti.

Respondenti deklarovali značné obavy o zachování anonymity vzhledem k výše popsanému, což byl důvod, proč jsem se rozhodl pro takovou podobu informovaného souhlasu, který jsem nakonec respondentům předkládal.

Chtěl bych také podotknout, že rozhovory se mi podařilo uskutečnit především díky osobním neformálním vazbám ať už přímým nebo zprostředkovaným. Bez nich by se mi zřejmě nepodařilo tyto rozhovory uskutečnit a tím i naplnit cíle své diplomové práce.

3. Teoretické koncepty

Migrační politika je zvláště v dnešní turbulentní době velmi důležitá, jelikož migrační krize se stala jedním z dominantních problémů vyžadující správná řešení a rozhodnutí. Toto vyžaduje od politických stran kvalitní expertní zázemí a schopnost odborné analýzy. Jelikož nás v roce 2017 čekají již dříve popsané volby, je důležité, aby programy a programové teze, které strany svým voličům předkládají, nebyly pouhé prázdné fráze, ale aby se jednalo o erudované a proveditelné návrhy, které vycházejí ze základů kvalitně zpracované expertní analýzy, která má své kořeny v kvalitním vnitrostranickém expertním zázemí jednotlivých stran, přičemž se zaměřuji na odborné komise či sekce.

Svoji diplomovou práci z hlediska teoretických východisek ukotvuji a opírám o následující teoretické koncepty. Prvním z nich je koncept „policy work“, přičemž za nejvýznačnější postavu tohoto konceptu lze označit H. Colebatche. Druhým je pak „policy analytical capacity“, které je spojeno se jménem M. Howletta. Z českých autorů se tématu expertních kapacit věnují zejména V. Novotný se svými kolegy.

Neopomenu ani představení a teoretické ukotvení práce v kontextu migrační politiky, kterou zde představím spíše z pohledu teoretického ukotvení a typologizace. Nezaměřuji se

kompletně na téma migrační politiky jako celku, což není ani cílem mé práce, kterému jsem právě popis migrační politiky přizpůsobil, aby byl adekvátní vzhledem k potřebám mého výzkumu.

3.1 Koncept „policy work“

Jako první teoretický koncept si představíme koncept „policy work“. Zde hraje klíčovou roli osoba Hala Colebatche a zejména jeho práce „*What works makes policy*“. Ze všeho nejdříve bude nutné osvětlit co to vlastně sousloví policy work je či znamená? Nutno podotknout, že se na poli výzkumu veřejných politik tento koncept neobjevuje zase tak dlouho a není lehké jeho vymezení. V českém jazyce se můžeme setkat s označením jako s pracovní činností v oblasti veřejných politik (Novotný, 2013: 136). Toto uvádí např. Vilém Novotný ve své studii z roku 2013 s názvem *Co je „policy work“?: Pracovní činnost v oblasti veřejných politik v teorii a praxi*. „Samotný pojem pracovní činnost v oblasti veřejných politik je „relativně nový a ještě ne zcela usazený pojem, který se snaží postihnout praxi veřejných politik a nahradit pro tuto oblast tradičně používaný termín analýzy veřejných politik (policy analysis)“ (Novotný, 2013: 137). Problém pojmu analýza veřejných politik je možné spatřit v tom, že je ne zcela vhodný pro obsáhnutí či uchopení expertních kapacit.

Nyní se pokusím nastínit jak koncept „policy work“ definuje Hal Colebatch. Představit nějakou ucelenou a jednoznačnou definici „policy work“ je však obtížné i vzhledem k neustále se vyvíjejícím veřejným politikám v horizontu časovém a zároveň prostorovém (Colebatch, Hoppe a Noordegraaf, 2010: 243). Pod „policy work“ si máme dle Colebatche představit cvičení informovaného řešení problému. Jde o průběh řešení problému, který začíná jeho vznikem a končí až jeho případným vyřešením.

Tento průběh má své stupně či ještě lépe fáze. První fází je samotná identifikace problému, resp. informace o potřebě určitý problém řešit s následnou definicí problému. Následuje sesbírání potřebných dat, problém je podroben analýze, a poté je prostřednictvím poradenství poskytnuto politikovi doporučení či rada jak daný problém řešit. Tvůrce veřejné politiky následně udělá rozhodnutí, které je implementováno. Samozřejmě musíme zdůraznit, že implementace se vyznačuje různou mírou vyšší či nižší úspěšnosti (Colebatch, 2006: 309).

Realita nám ovšem ukazuje, že v samotném procesu tyto kroky, tak jak jdou za sebou, se v praxi ne vždy v tomto pořadí uplatňují, či dokonce někdy jsou některé úplně vypuštěny.

Dalo by se říci, že nastíněné kroky procesu, tak jak jdou za sebou, jsou spíše učebnicovým příkladem, který nemusí vždy korespondovat se skutečností.

Colebatch uvádí a poukazuje na příklady, kdy se praxe od teorie ne zřídka liší. Daný politik se doporučením/radou nemusí často vůbec řídit. Ačkoliv by řešení problému a jeho podoba měla být v zájmu všech zúčastněných aktérů, nemusí tomu tak být vždy a politik může vydat autoritativní rozhodnutí, které se bude řídit jinými než obecnými zájmy. Například zájmy stranickými, aj. (Colebatch, 2006: 311).

V pracovní činnosti v oblasti veřejných politik definuje Hal Colebatch tři hlavní přístupy. „*Každé z těchto pojetí rámuje specifickým způsobem proces tvorby veřejných politik a činí některé typy praxe (a některé praktiky) vhodnějšími a jiné méně.*“ (Colebatch, 2010: 34).

Jsou jimi autoritativní rozhodnutí, strukturované interakce a sociální konstrukce. U prvního přístupu, tedy autoritativního rozhodnutí, se jedná o rozdělení aktérů na politiky, kteří rozhodují a úředníky, kteří jsou v roli poradců či těch, kteří rozhodnutí vykonávají. Politici jsou těmi, kdo jsou oprávněni rozhodnutí vydávat. V rámci přístupu autoritativního řešení učiní vláda rozhodnutí, jehož výsledkem je právě zvolená politika. Ostatní aktivity jiných aktérů, které vedou k řešení daného problému, lze vnímat jen jako poradenství, poskytování rady těm, kteří rozhodují a ono poradenství je právě „policy work“ neboli pracovní činností v oblasti veřejných politik (Colebatch, 2006: 313). Pracovní činnost v rámci tohoto přístupu lze tedy definovat v následujícím pořadí: podání poradenství/rady, následně je vydáno rozhodnutí, které je implementováno a realizováno.

Druhým přístupem jsou strukturované interakce. Tento přístup vychází z předpokladu, že tvorby politik se účastní více různých aktérů a důraz je kladen na vztahy a interakce mezi samotnými aktéry. Nejdůležitější zde již není poskytování rad těm, kteří utvářejí veřejné politiky, ale spíše výměna informací mezi zúčastněnými na daném procesu. Tito aktéři mají různé zájmy, které mohou být často vzájemně protichůdné. Není zde jen sama vláda jako jediný aktér, ale je zde i několik dalších účastníků. V přístupu strukturovaných interakcí jde především o vytvoření a zároveň udržení dobrých vztahů a vazeb mezi jednotlivými aktéry. Můžeme mluvit o určité diplomacii veřejné moci (Colebatch, 2006: 313). Veřejné politiky jsou zde procesem strukturované interakce, ke které dochází mezi aktéry, kteří jsou aktuálně zainteresováni (Colebatch, 2010: 32). Když mluvíme o „policy work“ máme v rámci tohoto druhého přístupu na mysli, že se různí aktéři snaží kooperovat s ostatními účastníky procesu a uvědomují si, že sami mohou být vtáhnuti do různých aktivit, snah a projektů ostatních.

Určující linií jsou politické zájmy a je patrná snaha najít vzájemnost mezi různými zainteresovanými aktéry (Novotný, 2013: 147).

Colebatch definuje jako třetí přístup tzv. „sociální konstrukce“. Politika v tomto případě není výsledkem, resp. není utvářena jako reakce na nějaký problém, jelikož úskalí a problémy k řešení ve vztahu ke konkrétní politice se vynořují právě v průběhu jejího utváření (Colebatch, 2006: 314). Jinými slovy, není zde kladen zřetel na klasickou reakci na vzniknuvší problém a jako důsledek by byla tvořena konkrétní politika, ale při procesu tvorby dané politiky vyvstávají problémy. Problémy jsou následně uznány jako ty, které by bylo vhodné kolektivně řešit. Jedná se tedy o zájem o danou problematiku. Jako příklad Colebatch ve své práci uvádí politiku životního prostředí.

3.1.1. Typologie expertů

Výše zmíněné nám mělo sloužit především k představení tohoto teoretického konceptu a k určitému kontextuálnímu orámování, neboť pro potřeby své diplomové práce použiji především tuto část uvedené teorie, která se věnuje typologizaci expertů, přičemž však bylo vhodné uvést základní charakteristiky dané teorie, aby tato část nebyla zcela vytržena z kontextu teoretického konceptu.

Na následujících řádcích představím již ony typy expertů, které definoval Hal Colebatch se svými kolegy v roce 2010 ve svém vědeckém pojednání.

Především tedy tato část Colebatchovy práce mi bude z této teoretické části výzkumu nápomocna a budu jí aplikovat dále v rámci analýzy a osvětlení nastíněných otázek a cílů práce. Konkrétně pro identifikaci a zařazení expertů, kteří působí v rámci jednotlivých politických stran v jejich komisích či sekcích.

Při autoritativním přístupu k řešení daných veřejně politických problémů, resp. tvorbě politiky, je tato tvořena těmi, kteří mají k provedení rozhodnutí autoritu nebo raději oprávnění. Těmi jsou političtí vůdci. Je ale zřejmé, že na tvorbě veřejných politik se podílejí i jiní aktéři. Ti poskytují politickým vůdcům poradenství v oblasti daných potřebných veřejných politik. Jedná se o aktéry, které právě označujeme za experty. Hal Colebatch, Robert Hoppe a Mirko Noordegraaf definovali typologii expertů v rámci své práce, ve které představili tři typy aktérů – expertů (Colebatch, Hoppe, Noordegraaf, 2010: 13). Avšak jedná se samozřejmě o učebnicové příklady a v praxi může daný expert být zařazen například hned pod dva typy. Není ho zkrátka možné vždy s určitostí zařadit pouze pod jeden typ experta.

Jednotlivé typy expertů od sebe odlišuje druh odborné znalosti. Zmíněnými typy expertů jsou: funkční experti, procesní experti a analytici veřejných politik.

Prvním typem jsou tzv. funkční experti. Vyznačují se především zkušeností a praktickými znalostmi v daném oboru, ve kterém jsou sami považováni za experty. Často mívají i odborné vzdělání, které se k jejich oboru, ve kterém působí, také více či méně vztahuje. Mohou to být odborníci například ze sociálních služeb, školství, zdravotnictví, apod. Důležité jsou zde jejich odborné znalosti nabyté studiem, ale také především praxí.

Dalším typem expertů jsou experti procesní. Jsou to často politici, kteří působili v nějaké veřejné funkci či tajemníci odborné komise pro danou politiku. Mají zkušenosti a jsou zruční při vytváření návrhů politiky (Polášek, Perrotino, Novotný, 2014: 158), znají proces schvalování a jsou schopni pohlídat či dohlížet na správnost procesu přijímání dané politiky. Mohou to být bývalí členové Parlamentu, působili v čelních funkcích nějakého ministerstva, atd. Umějí se orientovat a včas reagovat v názorech ostatních aktérů. Jednoduše řečeno, dají se označit za experty na proces tvorby a přijímání návrhů veřejných politik.

Posledním typem jsou analytici veřejných politik. Tito experti pak působí ve dvou rovinách. Jednou je analýza problému, jeho podstata, ale i řešení. Jsou schopni sbírat a orientovat se v datech, která se k problému vztahují a analyzují možnosti jeho řešení. Druhou rovinou je schopnost vybrat právě ona vhodná řešení problému, resp. vybírat z alternativních možností jak daný problém řešit (Colebatch, Hoppe, Noordegraaf, 2010: 13).

Polášek, Novotný a Perrotino ve své práci *„Expertiza v politických stranách: téma a jeho teoretické uchopení“* doplňují tuto typologii ještě o další typ expertů a tím jsou specializovaní politici. Toto doplnění souvisí s nahlížením veřejné politiky jako strukturovanou interakci aktérů. Není totiž vždy patrný rozdíl mezi těmi, kdo rozhodují a těmi, kteří poskytují poradenství. Jedná se o důraz na komunitu veřejných politik a v nich působících aktérů. *„Existuje však i alternativní pohled, který je blíže praxi veřejných politik a který nahlíží veřejné politiky jako strukturovanou interakci zúčastněných aktérů a s tím i spojenou sociální konstrukci (např. Colebatch 2004). V tomto pojetí se ztrácí výše uvedené rozlišení mezi rozhodovateli (politiky) a poradci (experty), protože je obtížné určit, kde vlastně rozhodnutí vzniká. Tímto posunem důrazu na komunitu veřejných politik (policy community) se nám rozšiřuje i kategorie expertů, protože za ně mohou být považováni všichni, kteří v dané komunitě veřejných politik působí... V případě politických stran se jedná především o specializované politiky...“* (Polášek, Perrotino, Novotný, 2014: 158 – 159).

V rámci výše uvedené škály, respektive představné typologie expertů od Hala Colebatche a jeho kolegů, budu dále v práci zařazovat aktéry u jednotlivých zkoumaných stran. Tím zodpovím i jednu z otázek výzkumu položených na začátku, která se týká toho, jaký typ expertů v dané komisi působí.

3.2 Policy Analytical Capacity (PAC)

Druhým teoretickým východiskem pro moji diplomovou práci je „policy analytical capacity“, zkráceně „PAC“. Tento přístup je spojen s výzkumníkem Michaellem Howlettem a dalšími autory, kteří s M. Howlettem spolupracovali. Můžeme uvést jména jako S. Oliphant nebo J. Craft.

Koncept „policy analytical capacity“ se zaměřuje na experty, kteří působí ve veřejné politice, především pak na jejich chování a pracovní činnosti a výkon, přičemž důraz je právě kladen na analytickou kapacitu. PAC se zaměřuje na „...*postihnutí aktivit pracovníků v oblasti veřejných politik.*“ (Novotný, 2013: 150).

M. Howlett definoval analytickou kapacitu jako schopnost dané organizace vést výzkum veřejných politik a to v oblasti veřejných problémových témat (Howlett, Oliphant, 2010: 34). Tento koncept byl původně určený pro výzkum analytické kapacity ve veřejné správě v Kanadě, avšak vzhledem k organizační podobnosti veřejné správy a politické strany, lze tento přístup uplatnit i pro naši potřebu.

PAC vychází z takových předpokladů, které můžeme označit za analytické, přičemž orgány veřejné správy by měly být schopny používat a aplikovat různé metody výzkumu⁹.

Howlett v rámci své práce popisuje vlastnosti, jaké by měla analytická kapacita mít proto, aby ji bylo možné označit za kvalitní nebo raději řekněme dostatečnou míru analytické kapacity.

Navazuje na Ivana Fellegiho a jeho koncept „policy capacity“¹⁰, kde je determinující organizační princip, který významně ovlivňuje danou organizaci v tom smyslu, jakým způsobem je tato schopna formulace a realizace veřejných politik. Pokud organizace, v našem případě politická strana má kvalitní analytickou kapacitou, vyznačuje se tato organizace

⁹ Například statistické, aj.

¹⁰ Veřejně-politická kapacita

schopností definovat střednědobé a dlouhodobé priority, umí navrhnout různé alternativy řešení a po jejich hodnocení také vybere nejlepší variantu (Fellegi, 1996: 14 – 15). Pojmu „policy capacity“ lze také rozumět skrze schopnost vlád vytvářet inteligentní rozhodnutí na poli veřejných politik a zároveň možnost realizace těchto rozhodnutí prostřednictvím prostředků k tomu nutných (Wu, Ramesh a Howlett 2015: 166).

Výzkumníci Wu, Ramesh a Howlett nastínili devíti-úrovňový model „policy capacity“. V rámci tohoto modelu lze definovat takové vlastnosti, které musí vláda mít, aby alokovala takové prostředky, které jsou vhodné k dosažení cílů stanovených v rámci jejích rozhodnutí. Zmíněný model zahrnuje typy kapacity. Jsou jimi tzv. „political capacity“, „analytical capacity“ a „operational capacity“ (Wu, Ramesh a Howlett 2015: 168).

„Policy analytical capacity“ je součástí tohoto modelu. Lze říci jakýmsi užším vymezením.

M. Howlett společně s J. Craftem představili ve své práci tři úrovně zkoumání míry analytické kapacity. V tomto svém díle se zaměřili na několik sektorů¹¹ veřejné správy v Kanadě (Craft, Howlett, 2012: 3). Avšak je nutné podotknout, že tyto tři úrovně jsou vzájemně propojené.

První úroveň je „makro úroveň“, která je v oné třístupňové soustavě postavena nejvýše a zkoumá subsystémová nastavení, resp. jeho nastavení a strukturu. V rámci analýzy a výzkumu jsou v této první úrovni důležité proměnné, jako je počet a typ aktérů nebo vztahy či vazby, které mezi nimi panují. Je zde zaměřeno na centralitu organizační sítě neboť centralizace se pojí s přístupem k informacím a možností ovlivnění kam a ke komu budou směřovat, což samo o sobě představuje silný nástroj moci (Craft, Howlett, 2013: 3-4). Dozvíme se zde také jak se členové v našem případě členové odborné komise či sekce dostávají na své pozice, dále jak je nastaveno fungování uvnitř tohoto uskupení, ale i ve vztahu k politickému vedení.

Další v pořadí je tzv. „mezo úroveň“. Na této úrovni se řeší jaký je daný typ expertů v daném odborném orgánu (Craft, Howlett, 2013:2). Je zde řešena úroveň analytické kapacity, resp. její nedostatky. Zkoumají se také jak personální, tak finanční zdroje, ale důležité je také to, jaké je nastaveno a jak funguje organizační uspořádání, jehož adekvátní nastavení

¹¹ Jedná se o sektor zemědělství, financí, dopravy a infrastruktury

umožňuje vhodné implementování expertízy do praxe v podobě vhodně zvolených veřejných politik.

Tyto první dvě úrovně sledují organizační strukturu politické kapacity.

Třetí úroveň je „mikro úroveň“, která je dle autorů ta nejvíce stěžejní. Je zaměřena na zkoumání tvůrců politiky a je zde možné sledovat či měřit policy analytical capacity na základě tří předpokladů, kterými je vůdcovství, lidské zdroje, podpora infrastruktury (Craft, Howlett, 2012: 9). V mikro úrovni v rámci typologie zmíněných a citovaných autorů se sledují atributy jako je vzdělání, praxe nebo odborná připravenost.

Právě výše popsané dělení na jednotlivé úrovně od M. Howletta a J. Crafta využiji při zkoumání míry analytické kapacity u jednotlivých politických stran v rámci některých částí kapitoly č. 5 své diplomové práce.

Opět jen zmíním, že jsem se snažil, alespoň zkráceně představit tuto teorii jako celek či v jejím širším kontextu, aby její výše uvedená konkrétní část, která především bude aplikována v rámci mé diplomové práce, nebyla vytržena z kontextu tohoto teoretického přístupu.

3.3 Migrační politika

Jak již vyplývá z názvu této kapitoly i samotné práce, je tato diplomová práce věcně a tematicky v širším hledisku ukotvena v oblasti migrační politiky, přičemž specifické zúžení vzhledem k aktuálnosti a dalším zkoumaným aspektům v rámci výzkumu, je zaměřeno na tzv. „migrační krizi“, kterou představím záhy níže v další samostatné kapitole¹².

Jak si ukážeme dále, migrační politika v sobě zahrnuje několik menších, řekněme specifitějších politik, avšak zúžení například jen na jednu z nich bylo neúčelné vzhledem k tomu, že cílem mé práce není detailní rozbor některé z těchto politik. Tato kapitola, kde přiblížím spíše obecné ukotvení a základní typologizaci migrační politiky nám bude sloužit dále k uchopení a zařazení částí volebních programů stran, které se pohybují právě na rovině migrační politiky v reakci na migrační krizi a ne jen výlučně v rámci některé ze specifitějších politik, které si zde představíme. To je důvod proč jsem se rozhodl pro širší uchopení v rámci této části práce, což více koresponduje s potřebami výzkumu a nastíněnými cíli diplomové práce.

¹² Téma hlouběji představím v kapitole č. 4.

Úvodem musíme zmínit, že se nejedná o nějakou novou veřejnou politiku. Dovolují si tvrdit, že migrační politika patří k těm, řekněme tradičním či historickým. Je pravdou, že této politice nebyla v České republice od devadesátých let věnována nějaká významná či zvláštní pozornost. Vše se však, nebojím se říci, velmi rychle změnilo právě s onou migrační krizí, respektive s téměř nekontrolovanou migrací ze států mimo EU právě směrem do členských států Evropské unie, a která ve velkém v roce 2015 a stále v různé intenzitě probíhá. Ačkoliv ve státech jako je Francie, Velká Británie, Švédsko, Holandsko, apod. byla migrační politika již delší dobu v zorném úhlu zájmu veřejnosti i politických stran, u nás se staly diskuze o její podobě a přístupu k ní předmětem politického boje právě s počátkem zmíněné migrační či uprchlické krize. Právě tato krize postavila migrační politiky států EU před zcela nové výzvy, na které musí politické strany reagovat i ve svých programových prohlášeních a programech.

Jelikož konkrétní politika se vztahuje ke konkrétnímu fenoménu, tak nejprve osvětlím, co je to migrace, resp. jak lze migraci členit, co za migraci považujeme a jaké jsou nejčastější důvody k tomu, že lidé migrují. Dále již přistoupím k rozdělení migrační politiky na jednotlivé typy politik, k čemuž mimo jiné použiji členění prof. P. Barši. Z důvodů aktuálnosti a také částečnému zacílení práce¹³ se budu také věnovat tématu migrační krize, kterou však představím v samostatné kapitole č. 4. Představení celkové migrační politiky nám dá určitý rámec či základní tematickou nadstavbu pro onu migrační krizi.

Důvodem proč obecně, ale relativně obsáhle popíšu migrační politiku, je, že nelze vyloučit, ba dokonce lze předpokládat, že v rámci programů stran, ale především také plánovaných polostrukturovaných rozhovorů, respondenti budou sklouzávat a používat obecné pojmy, které se pojí s migrační politikou, ale i migrací obecně.

3.3.1 Migrace a její členění

Lze říci, že existuje mnoho pohledů na migraci, mnoho definic tohoto pojmu. Migraci můžeme popsat jako pohyb jednotlivců, skupin osob nebo i větších celků obyvatel v určitém geografickém a sociálním prostoru. Tento pohyb je spojen s přechodným nebo trvalým přechodem těchto lidí do jiného místa jejich pobytu, než tomu bylo doposud (Jandourek, 2007: 159).

¹³ Zkoumání částí programů politických stran pro volby do PS PČR 2017.

Dle směru migrace dělíme migraci na dvě základní kategorie. Jedná se za prvé o imigraci neboli pohyb osob z vnějšku dovnitř daného území. Tímto územím se pro naši potřebu rozumí společenský útvar zvaný stát. Emigrace je naproti tomu pohyb opačný. Emigrant je ten, který daný stát opouští, je zde tedy pohyb zvnitřku ven.

Samozřejmě, že pokud bychom na problém migrace nahlíželi z pohledu konkrétního jednotlivce či skupiny osob, pak takovýto člověk je emigrantem pro svoji původní zemi a zároveň imigrant pro zemi cílovou, přijímající. Jelikož se na problematiku díváme z hlediska konkrétní veřejné politiky, bude tudíž pro naši potřebu vhodnější pohled z hlediska státu, neboť nás zajímá migrační politika jako jedna z veřejných politik daného státu. Z hlediska migrační politiky jako veřejné politiky, je pak daná osoba buď emigrant, nebo právě naopak imigrant. Výše zmíněné členění migrace je definováno skrze pohyb osob (Jandourek, 2007)

Další členění migrace je hledisko časové. Můžeme mluvit o migraci trvalé, dlouhodobé, krátkodobé či opakované.

Členit migraci lze na legální vs. nelegální, dále dobrovolná a nedobrovolná migrace. Migraci lze také rozdělit z hlediska toho, zda se jedná o migraci vnitrostátní či migraci z jednoho státu do jiného. U vnitrostátní migrace se může jednat například o migraci za prací, za lepším životním prostředím, apod.

Zkrátka jednotlivých druhů migrace můžeme pozorovat hned několik. Pro potřeby této diplomové práce však rozumějme pod pojmem migrace migrací mezinárodní. Tedy migrace kdy člověk či skupiny osob opouštějí území jednoho státu a migrují na území státu jiného.

Tento typ migrace, tedy migrace zahraniční či mezinárodní, můžeme sledovat zhruba již od 17. století, avšak plně se projevuje řekněme až od 19. století v masovějším měřítku. Naplno se uvedený jev objevuje ve století dvacátém a samozřejmě 21. století není výjimkou.

Nelze jednoznačně říci, že by zde dříve nebyla přítomna migrace jednotlivců i skupin, ale v plném smyslu slova lze o migraci hovořit až s nástupem vydávání pasů jednotlivými státy, uzavíráním hranic státní mocí a zaváděním pravidelných hraničních kontrol, čímž se dané státy svým způsobem bránily, nebo alespoň chtěly mít pod kontrolou svou hranici před nekontrolovatelnými přechody příslušníků cizích států (Rabušic, 2003: 8).

Když mluvíme o migraci, musíme také zmínit onen motor, pohnutek, důvod toho, proč lidé migrují. Jedná se o různé faktory migrace a jsou provázané s výše uvedenými druhy.

Jedním ze základních faktorů historicky i dnes je faktor ekonomický. Tedy lidé migrují s tím, že od cílové země očekávají, že se zde budou mít jednoduše řečeno lépe po ekonomické stránce, která se projeví v lepším zaměstnání, vyšší životní úrovni, aj. Nejsou k migraci přímo nuceni, jedná se tudíž o migraci dobrovolnou s vyhlídkou zlepšení svého ekonomického postavení. Jde o pozitivní faktor migrace.

Naproti tomu záporný, negativní faktor vede k migraci nucené. Může být způsoben válkou, velkou přírodní katastrofou, pronásledováním, apod. v domovské zemi. Tato nucená migrace je tedy provázena negativními podmínkami společenskými či přírodními.

Jak vidíme, migrace může být způsobena nejrůznějšími vlivy. Z hlediska cílového státu migrantů je tedy nezbytné, aby měla jasně definovanou a fungující migrační politiku. Protože i přes často z morálního hlediska objektivní důvody lidí k migraci, musí stát nejdříve zabezpečit své hranice, bezpečí svých občanů a chránit svůj právní řád. Což je dnes velkou otázkou zejména v souvislosti s migrační krizí.

Právě stanovení jasných a fungujících pravidel, které tvoří migrační politiku, vede následně k dalšímu členění migrace. Legální migrace je ta, která se pohybuje v mantinelech předpisů migrační politiky, naopak pokud hovoříme o nelegální migraci, která je mimo pravidla migrační politiky, jedná se o neoprávněný vstup na území daného státu.

Pro potřeby této diplomové práce i vzhledem ke kapitole č. 4, kde se věnuji již několikrát zmíněné migrační krizi, si ještě vysvětlíme rozdíl mezi ekonomickým migrantem a uprchlíkem a to na základě následující tabulky, která zároveň do značné míry koresponduje se zde výše popsanými faktory migrace.

Ekonomický imigrant	Uprchlík	Osoba s doplňkovou ochranou
<ul style="list-style-type: none"> • Osoba, která přichází do jiného státu za účelem zlepšení ekonomické situace • Musí mít platný cestovní doklad • Musí mít platné vízum, vydané před vstupem na území státu • Stát jí může vydat víza či povolení k pobytu, pokud naplní zákonem stanovené předpoklady, není to ale jeho povinností. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba, která má odůvodněný strach z pronásledování v zemi svého původu • Musí požádat o azyl a v rámci azylového řízení získat statut uprchlíka • Po udělení statutu nesmí být navrácena do země svého původu • Země, která mu poskytla azyl, je zavázána se o něj postarat 	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba, která má odůvodněný strach z dočasného pronásledování v zemi svého původu (zejména obět' vál. konfliktu) • Musí požádat o azyl a v rámci azylového řízení získat statut osoby s doplňkovou ochranou • Země, která jí poskytla azyl, je zavázána se o ní postarat do té doby, než skončí nebezpečí v zemi jejího původu, poté je navrácena zpět.

3.3.2 Obecné ukotvení migrační politiky

Migrační politika je jednou z důležitých veřejných politik každého moderního státu. S překotným vývojem na poli migrace v průběhu posledních řekněme dvou až tří let, se pak migrační politika stává jednou ze stěžejních veřejných politik. Ani Česká republika není výjimkou a to zejména i proto, že ČR sice stále má známky tranzitní země, avšak i vzhledem k tzv. „migračním kvótám“, se během krátké doby může ČR proměnit v zemi cílovou.

Když hovoříme o migrační politice jako politice veřejné, máme na mysli soubor takových opatření, která mají za cíl kontrolu a regulaci pohybu lidí přes státní hranice na území státu. Kontrola a regulace pak probíhá zejména v souvislosti s migrací legální. Pokud mluvíme o migraci nelegální, tak migrační politika má za cíl prevenci, ale také sankce.

Je sice pravdou, že v souvislosti s tzv. „migrační krizí“ vyvstává mnoho problémů a kritik by mohl říci, že výše popsané neplatí. Neboť je zřejmé, že zejména v souvislosti s migrací ze zemí Afriky a Blízkého východu se jedná o migraci de facto i de jure nelegální¹⁴ a při nejmenším některé národní státy, zdá se, rezignovaly na přístupy prevence, ale dokonce i na uplatňování postihů za nelegální migraci.

Migrační politiky moderních států¹⁵ se dají vyjádřit na škále mezi politikou liberální a nacionalistickou (Baršová, Barša, 2005: 25). Nacionalistická podoba migrační politiky má restriktivní charakteristiky, je více ochránářská, respektive více omezuje možnost vstupu migrantům na území daného státu. Zároveň jsou i přísnější pravidla pro proces udělování ať už trvalých či dočasných povolení k pobytu. Naproti tomu migrační politika vyznačující se liberálním přístupem je více otevřená migrujícím osobám, nestaví nějaké velké překážky ať už pro přechod hranice či následně udělování oficiálních povolení k pobytu. Tato „*dimenze restriktivní - liberální je většinou aplikována pouze na politiku imigrační, přičemž nejčastějším kritériem jsou počty cizinců, kterým je uděleno povolení k pobytu na dobu přesahující lhůtu 90 dnů*“ (Kušniráková, Čížinský, 2011: 508).

¹⁴ Ačkoliv dle vyjádření mnoha předních evropských politiků je i toto konstatování sporné. To však nechávám stranou, jelikož bych se dostával na pole polemiky a operoval s pojmy jako je humanita, obecné lidské právo na lepší život, apod., což nechci v této kapitole dále více rozebírat vzhledem k těžko podložitelným tvrzením na toto téma.

¹⁵ Mluvíme o moderních demokratických, liberálních státech.

Podobu migrační politiky či inklinaci k jedné či druhé podobě, které jsem zde popsal, ovlivňují různé proměnné. Příkladem mohu uvést humanitární hledisko, ekonomický zájem státu, zahraničně politické tlaky, zájmy domácích aktérů nejen politických, apod. Důrazem buď na restriktivní opatření či naopak na benevolentní pravidla pro migraci, se migrační politika daného konkrétního státu blíží na pomyslné ose jednomu či druhému pólu. Tedy blíží se nacionalistické nebo liberální podobě migrační politiky.

Migrační politika se prolíná i s dalšími veřejnými politikami státu. I to je důvod, proč se často na podobě migrační politiky ČR a na jejím výkonu podílí více ministerstev¹⁶ než pouze jedno. Má také několik podskupin či podmnožin. Respektive politik jakési nižší úrovně, které dohromady tvoří migrační politiku. Velmi dobře to ve své práci *Přistěhovalectví a liberální stát* popisují A. Baršová a P. Barša, když definují tzv. terminologickou mapu migrační politiky. Jedná se o schéma a seřazení jednotlivých politik. Schéma oné terminologické mapy uvádím zde níže a poslouží nám k přehlednému rozčlenění migrační politiky na jednotlivé veřejné politiky.

MIGRAČNÍ POLITIKY			
PŘISTĚHOVALECKÉ POLITIKY		AZYL ↔	kontrola hranic potírání nelegální migrace, víza, turismus, sezónní práce, studium, stáže apod.
IMIGRAČNÍ POLITIKY	INTEGRAČNÍ POLITIKY		
regulace vstupu přistěhovalců na území	regulace začleňování přistěhovalců do společnosti		

(Baršová, Barša, 2005: 11).

¹⁶ Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničí a částečně také Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V dalších podkapitolách své práce ještě popíši jednotlivé složky migrační politiky. Důvodem proč popíši všechny tři dále zmíněné politiky nižší úrovně je fakt, že se často prolínají, jsou někdy provázané, v některých aspektech se překrývají či na sebe navazují a doplňují jedna druhou. Neméně důležitým důvodem je to, že se v rámci výzkumu dále v práci zabývám mimo jiné volebními programy, kdy budu chtít ty části volebních programů týkající se migrační politiky či případně migrační krize zařadit právě také v rámci zde uvedené terminologické mapy.

3.3.3 *Typologie migrační politiky*

Politika integrační

Tato podmnožina migrační politiky je zaměřena především na migranty, lépe řečeno imigranty, kteří si již nacházejí na území daného státu, který byl v rámci jejich migrace státem cílovým.

Integrační politika je přímo navazující politice imigrační. Jak již z jejího názvu vyplývá, jejím účelem je pomoci migrantům snáze se začlenit do společnosti hostitelské země a co nejrychleji se kvalitně adaptovat na nové podmínky. Integrační politika je reakcí státu na imigranty, kteří do země přicházejí, přesněji na imigranty, kteří mají nebo by mohli mít problém se začleněním do většinové společnosti. „*Jako obsah politiky integrační chápeme opatření orientovaná na možnosti usazení a již usazené přistěhovalce, jejich inkorporaci do majoritní společnosti, sociálně-ekonomického a občanského systému*“ (Kušniráková, Čížinský, 2011: 499).

Často se jedná o etnicky rozdílnou skupinu obyvatel, než je ta majoritní. Integrační politika by měla zabránit vzniku izolovaných lokalit a potencionálním konfliktům s tím spojených.

Až v druhém sledu, ačkoliv to s prvně zmíněným souvisí, se dá mluvit o integraci, jejímž cílem je snadnější zapojení se do pracovního procesu, kulturního soužití, apod.

Nástroje integrační politiky nejlépe vyjadřují její cíle, které nemusí být ve všech státech¹⁷ stejné. Lze si představit osu cíle integrační politiky, která může mít jeden vrchol v podobě naprostého asimilačního snažení. Tedy úplné přijetí kultury, zvyků, atd. hostitelské země

¹⁷ Opět jen doplním, že mám na mysli moderní liberální státy demokratického typu.

migrantem. Na druhé straně pomyslné křivky stojí multikulturalismus v podobě, který je či bylo možno vidět v zemích západně od našich hranic. Záměrně píše „je či bylo možno vidět“, neboť se nacházíme ve velmi turbulentní době a přístupu k imigrantům, tedy i na poli migrační politiky, která se proměňuje, dovoluji si tvrdit rychleji, ale zároveň neurčitěji mnohem více než v letech dřívějších. Multikulturní podoba integrační politiky se snaží začlenit imigranty do většinové společnosti s velmi širokou, ba dokonce absolutní akceptací společně se zachováním kulturních tradic, odlišností, zvyků, ale také nároků imigranta. Je to proces začlenění jednotlivců či skupin imigrantů do majoritní společnosti, kdy si tito zachovávají plně téměř všechny znaky své kulturní identity¹⁸.

Samotný koncept multikulturalismu, jeho pro a proti, by samozřejmě bylo tématem samo o sobě a vydalo by nejenom na samostatnou diplomovou práci. Nechci se zde více pouštět do rozebírání a polemik na poli tohoto tématu, neboť to není předmětem mé diplomové práce. Účelem bylo pouze určité nastínění

Jeden z českých výzkumníků, konkrétně Dušan Drbohlav, definoval ve své práci¹⁹ tři základní modely přístupu integrační politiky.

První se označuje jako *model diskriminační*, který de facto nepočítá s tím, že by imigranti zůstávali trvale na území hostitelské země a uvažuje tedy v rovině migrace dočasné. S tím, že se imigranti v nějakém relativně krátkodobém, krajně střednědobém horizontu vrátí do své původní země. Není zde usilováno o zapojení a integraci imigrantů do běžného života společnosti např. na rovině sociální či politické. Jde o stav, kdy integrační politika vlastně neexistuje.

Druhým modelem je *model asimilační*. Zde již mluvíme o skutečné integrační politice, která se vyznačuje důrazem na splynutí imigranta se společností hostujícího státu a to co největší. Takový člověk přejímá kulturní znaky, zvyky a způsob života většinové společnosti, potlačuje své kulturní odlišnosti, naproti tomu s poměrně rychlým zapojením jde ruku v ruce také rychlý zisk možných práv většinové společnosti.

Posledním modelem je model, který můžeme označit *jako multikulturní*. Respektuje kulturní odlišnost, nijak netlačí na splynutí imigranta s většinovou společností. Imigranti si

¹⁸ Kulturní zvyky, apod., ale také jazyk či oděv.

¹⁹ „Mezinárodní migrace obyvatelstva - pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In Menšiny a migranti v České republice“

zachovávají kulturní vzorce, které si sebou přinesli ze své domoviny a tyto kulturní rysy přenášejí i na své potomky, kteří se již v hostitelské zemi narodili (Drbohlav, 2001).

Politika azylová

Další součástí migrační politiky je politika azylová. Je zaměřena na uprchlíky, kteří musí utéci ze své domoviny, jelikož tam jsou pronásledováni či by jim přímo hrozilo zabití a to z důvodů náboženských, politických, rasových či jiných. Je určitou kombinací imigrační a integrační politiky co do požadovaných cílů. Právo na azyl zmiňuje Všeobecná deklarace lidských práv, respektive její čl. 14, což je považováno za mezinárodně uznávaný dokument. „(1) Každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.“ „(2) Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně odůvodněného nepolitickými zločiny nebo činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.“ (Všeobecná deklarace lidských práv OSN, čl. 14).

Jedná se samozřejmě o obecný text, avšak rozhodnutí kdo jako uprchlík dostane v daném státě azyl, záleží na posouzení a podmínkách potencionální přijímacího státu, tedy státu, který poskytne uprchlíkovi mezinárodní ochranu v podobě azylu.

Paradoxem tak zůstává, že azyl může dostat i ten, kterému podle mezinárodních úmluv status uprchlíka tedy ani azyl nenáleží. Mezinárodní postavení uprchlíka a definici uprchlictví obsahuje tzv. Ženevská úmluva z roku 1951.

Na závěr této části práce ještě musíme konstatovat, že Česká republika patří mezi země s nízkou mírou udělování azylu.

Politika imigrační

Jak už z názvu politiky vyplývá, zabývá se imigrací, tedy lidmi, kteří migrují zvnějšku na území daného státu. Mluvíme tedy o přistěhovalectví.

Cílem imigrační politiky je stanovení pravidel, podmínek toho, kdo, kdy a za jakých okolností smí ať už trvale nebo dočasně pobývat na území státu, do kterého imigrant přichází.

Politiku imigrační uplatňuje cílová země, respektive hostitelský stát z pohledu imigrantů, tedy osob, kteří nejsou občany hostitelské země. Většina států, mám samozřejmě na mysli státy, které mají definovanou a fungující imigrační politiku, má tuto veřejnou politiku nastavenou tak, aby mechanismy byly schopny určitým způsobem filtrovat či vybírat pro imigraci takové osoby, které se následně dokážou co nejlépe přizpůsobit a pohybovat v nové společnosti, tedy v prostředí hostitelského státu. Jedním z hlavních důvodů je také to, a je to zároveň mimo jiné úkol imigrační politiky, aby imigranti nenarušili sociální a politickou soudržnost společnosti, do které přicházejí (Baršová, Barša, 2005: 10).

V dalším kroku a pomyslnou štafetu v procesu migrační politiky, přebírá integrační politika, kterou jsme si již popsaly výše. Avšak jak integrační, tak imigrační politika, obě se řadí do tzv. „přistěhovaleckých politik“²⁰.

Imigrační politika má za cíl nastavit taková opatření, která dokážou efektivně kontrolovat přijetí, respektive vstup, ale případně i následný výstup cizinců v rámci území daného státu (Kušniráková, Čížinský, 2011: 499).

4. Migrační krize

Zřejmě nikdo by nepochyboval o tom, kdybychom tzv. „migrační krizi“ označili za nejpálčivější téma v rámci migrační politiky dneška, které se v poslední době dostalo do popředí nejenom v médiích, v politických prohlášeních, ale i v diskuzích běžných občanů ať už na poli internetových diskuzí, rozhovorů s kolegy na pracovišti či mezi přáteli, apod.

Jelikož je toto téma stále velmi živé, tak je velmi pravděpodobné, že bude reflektováno v programech politických stran pro nadcházející volby do PS PČR 2017. Dokonce si dovoluji tvrdit, že je to jedno z témat, které bude voliče skutečně velmi zajímat.²¹

Právě ona „migrační krize“ je jedním ze stěžejních věcných témat v rámci mého výzkumu, neboť jak si ukážeme v kapitolách této diplomové práce níže, právě tento fenomén související se všemi částmi migrační politiky bude hlavním, a možná často dokonce jediným tématem v programech zkoumaných politických stran, dotýkající se migrační politiky. Jinými slovy řečeno, ty části programů politických stran, které zahrnují migrační politiku, reflektují či reagují právě na onu „migrační krizi“. To je důvod, proč jsem se v rámci mé diplomové

²⁰ Dle typologie uvedené v kapitole č. 4.2 (Baršová, Barša, 2005)

²¹ Tato pasáž je psána ještě před konáním voleb do PS PČR 2017.

práce nezaobíral více detailněji nějakou konkrétní migrační politikou²², ale více a podrobněji se zaměřím na přiblížení problematiky „migrační krize“.

Předešlé části práce v rámci kapitoly č. 3.3 mají sloužit spíše jako informativní, umožňují nám typologizaci druhů a faktorů migrace, různé typy migrační politiky nebo raději přístupu k ní, apod. Účelem bylo spíše přiblížení, zpřehlednění základních pojmů a určité ukotvení, ale také osvětlení terminologií, které se mohou v rámci rozhovorů s respondenty objevit. Také nám zmíněné pomůže zodpovědět minimálně jednu ze stanovených otázek definovaných na začátku práce.

Vzhledem k výše popsanému, se již ale zaměřím na onen fenomén, jehož zastoupení ve volebních programech můžeme očekávat.

V souvislosti s migrační krizí se jedná o příchod cizích státních příslušníků na území států EU bez patřičných povolení, tedy nelegální imigraci. Částečně se jedná o nelegální imigraci ekonomickou, založenou na pozitivních faktorech a tudíž dobrovolnou. Část nelegálních imigrantů je pak poháněná negativními faktory, jako je válka²³ nebo stále se horšící podmínkami ve smyslu životního prostředí. Přesnější složení imigrantů, resp. označení o jakou imigraci se jedná, si přiblížíme později v rámci této kapitoly na základě zjištěných statistických dat a údajů.

Na úvod této kapitoly ještě zmíním, že nejenom zde, ale i v dalších částech diplomové práce často používám pojem „migrant“, ale je tím myšleno „imigrant“, který přichází zejména ze zemí Afriky a zemí Blízkého či Středního východu do Evropy. Důvodem je ustálenost tohoto výrazu v kontextu migrační krize včetně některých dokumentů a také vyjádření politiků, které se k ní vážou.

4.1 Příčiny a časový vývoj

Současná migrační krize je označována jako největší od konce 2. světové války. Za pomyslný počátek či jakýsi spouštěcí mechanismus lze označit tzv. Arabské jaro²⁴, což byla vlna revolučních snažení, protestů a povstání v některých zemích Afriky při Středozemním moři a částečně také na Blízkém východě. Jednalo se o požadavky masové populace na určité demokratizační změny na ustálených autoritářských režimech v některých arabských zemích.

²² Dle členění uvedené v kapitole 4.3

²³ Především se jedná o trvající válečný konflikt v Sýrii.

²⁴ Arabské jaro odstartovalo koncem roku 2010 v Tunisku a postupně se revoluční vlna přelila i do dalších zemí

Ne ve všech zemích se situace dodnes uklidnila a zejména válečný konflikt v Sýrii trvá již téměř 7 let.

Na příkladu Sýrie, ale také Libye po pádu plk. Muammara Kaddáfího v roce 2011 lze pozorovat ztrátu kontroly centrálních vlád nad značným územím státu, což umožnilo vznik různých ozbrojených skupin a samozvaných místních vůdců, kteří vyplnili určité vakuum a dané území začali kontrolovat. Nejviditelnějším příkladem je vznik nechvalně známého Islámského státu, který operuje/operoval mimo jiné na území Sýrie a dále také Iráku. Vznik a aktivity Islámského státu lze považovat za jednu z příčin vysokých počtů nelegálních imigrantů, kteří se tlačí do Evropy (Ferris, Kirişci, Shaikh, 2013: 8).

Výše zmíněné lze označit jako příčinu první, avšak ta sama o sobě by nebyla dostatečná bez příčiny druhé, kterou je buď zcela neexistující nebo při nejmenším jen velmi malá schopnost či ochota států Evropy chránit své hranice. Zde mám na mysli především vnější hranice EU a to u států na jihu kontinentu, které leží na trasách migračního toku.²⁵

Motivačních faktorů, které způsobují, že se migranti rozhodnou riskovat často nebezpečnou cestu do Evropy je několik, a ačkoliv můžeme mluvit i o faktorech spadajících řekněme do oblasti environmentální oblasti, povětšinou se jedná o zlepšení životní situace ve třech dimenzích. Ulviyye Aydin hovoří o trojdimenzionální úrovni těchto faktorů. První z nich je samotné fyzické přežití, přičemž tento faktor odpadá, např. u uprchlíků ze Sýrie, příchodem do Turecka. Druhou dimenzí můžeme označit za ekonomickou a třetí za sociální (Aydin, 2016: 114). Zejména tyto dvě poslední dimenze již spadají do tzv. „ekonomické migrace“, kde lidé přicházející do Evropy v rámci oné migrační krize hledají v Evropě zlepšení svého ekonomického a sociálního postavení.

4.2 Migrační trasy

V roce 2015 se migrační krize stává hlavním tématem léta, kdy začíná skutečně velký nápor přicházejících migrantů. Obecně lze konstatovat, že vstupní branou migrantů do Evropy ze zemí Afriky a Blízkého či Středního východu je Středozevní moře.

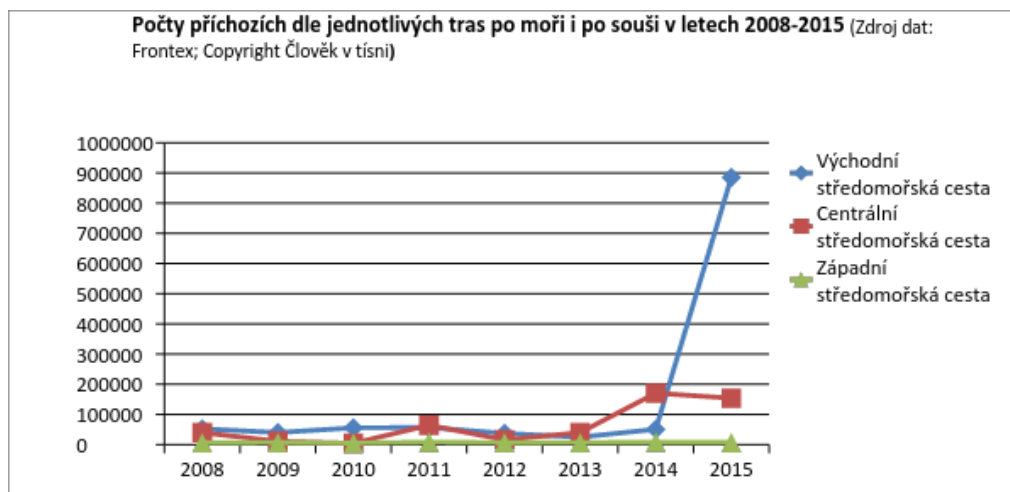
Využívané trasy, respektive míra jejich využívání se mění v závislosti na různých faktorech, kterými je například roční období, počasí, země původu migrujících, ale také aktuální podoba migrační či azylové politiky cílových, respektive tranzitních zemí. (Člověk

²⁵ O tomto více v kapitole č. 4.2

v tísní, 2016). Vliv a dopady tohoto posledního faktoru na migrační trasy si ukážeme hned na první ze tří hlavních migračních tras přes Středozemní moře.

Třemi hlavními migračními trasami jsou: *Východní středomořská cesta*²⁶, *Centrální středomořská cesta*, a poslední je *Západní středomořská cesta*. (IOM²⁷, 2016: 86) Tyto trasy byly ze strany migrantů využívány již před vypuknutím oné migrační krize, avšak skutečně ve velkém měřítku až v roce 2015.

První a zejména na začátku migrační krize v roce 2015 velmi využívanou migrační trasou je *Východní středomořská cesta* nazývaná též *Balkánská trasa*. O tom jak s příchodem migrační krize a rokem 2015 diametrálně narostly počty migrantů na *Východní středomořské cestě* dokazuje následující statistika.

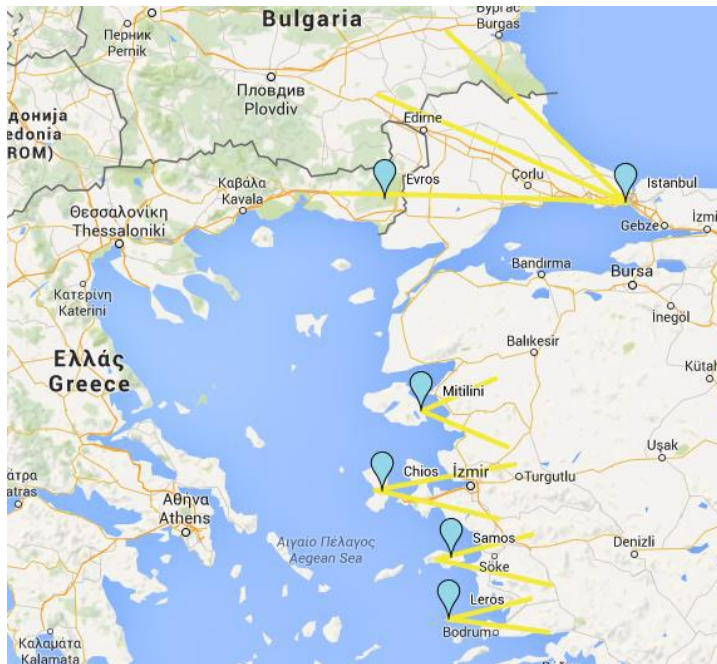
(Frontex, Copyright Člověk v tísní, 2016)

Tato trasa především z Turecka a to do Řecka, respektive většinou jeho ostrovy ve Východním středomoří, případně na Kypr, přičemž se jedná o dopravu po moři, částečně také trasa vede po pevnině přes Bulharsko.

Východní středomořská cesta (mapa):

²⁶ Někdy nazývaná též jako „*Balkánská trasa*“.

²⁷ International Organization for Migration (IOM)

(Kuschminder, de Bresser, Siegel, 2015: 45)

Řecko ani Bulharsko však nejsou cílovými zeměmi migrantů, ale jedná se spíše o země tranzitní. Příchozí migranti pak pokračují do zemí, jako je Německo, Rakousko, státy Beneluxu či Skandinávie, částečně také Francie či Velká Británie. Tato trasa je také specifická tím, že jí využívají migranti nejenom ze zemí mimo Evropu, ale přidávají se do ní i lidé ze zemí jako je Albánie, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Černá Hora či Kosovo²⁸, čímž tato trasa získala na síle a důležitosti co do počtu migrantů, kteří pokračují dále do výše zmíněných cílových zemí.

Ačkoliv není možné konstatovat, že po této trase se již migrace zcela zarazila, tak proud migrantů směřující dále do některých evropských zemí ovlivnil nejprve přístup Maďarska jako jedné z významných tranzitních zemí, kdy se Maďarsku ještě v druhé polovině roku 2015 podařilo vystavět plot na hranici s Chorvatskem, přičemž nezůstalo jen u toho a stavělo plot i na hranici se Srbskem a v průběhu roku 2016 a 2017 přikročilo na některých místech dokonce ke zdvojování plotové linie s jasným cílem, klást mechanickou zábranu proti ilegálnímu překračování hranic. Podobnou taktiku zvolilo i Bulharsko a začalo s výstavbou obdobného plotu na hranici s Tureckem.

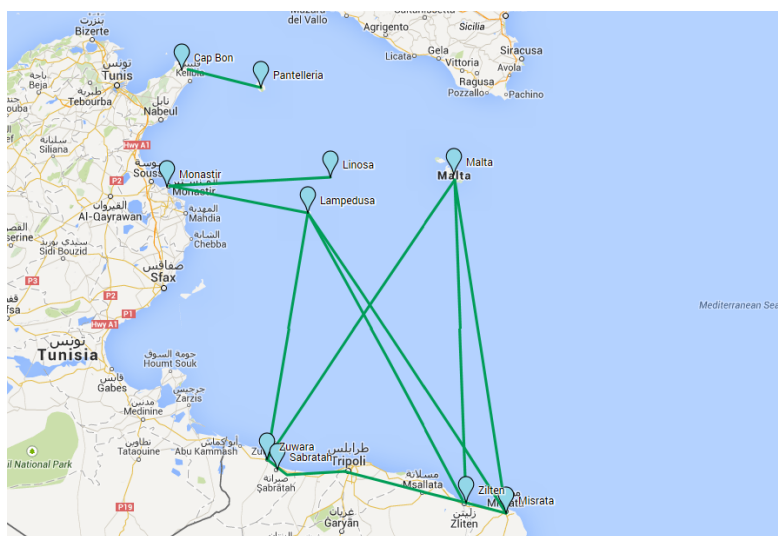
²⁸ Počty migrantů, respektive jejich národností složení na této trase detailněji představím v následující kapitole č. 4.3

Klíčem k zastavení už samotných příchodů ilegálních migrantů do Evropy po této trase však byla zejména smlouva mezi EU a Tureckem²⁹.

Druhou ze tří nejvyužívanějších migračních tras je *Centrální středomořská cesta*, která vede zejména z Libye, Tuniska a některých dalších regionů severní Afriky do Itálie a částečně na Maltu, přičemž samozřejmě značná část migrantů také pokračuje dále do cílových zemí jako tomu bylo u první trasy zde zmíněné.

I z níže uvedené mapy definující tuto migrační trasu je zřejmé, že jedním z důvodů nemožnosti zamezení nekontrolovaného toku ilegálních migrantů na Maltu a do Itálie³⁰ nějakou dohodou či konkrétní smlouvou jako tomu bylo u *Východní středomořské cesty*, jelikož zde by bylo nutné mít partnera k jednání zejména na straně Libye, avšak od pádu plk. M. Kaddáfího se tato země nedá označit za stabilní z hlediska jedné centrální vlády, která by kontrolovala celé své území a bylo by tedy možné s ní navázat dialog, který by vedl k nějaké konkrétní dohodě s cílem zamezit vyplouvání lodí s ilegálními migranty směrem do Evropy.

Centrální středomořská cesta (mapa):

(Kuschminder, de Bresser, Siegel, 2015: 39)

Třetí a poslední zde představovanou trasou je *Západní středomořská cesta*, definující pohyb migrantů především přes Maroko do Španělska či jeho enkláv³¹ na pobřeží Afriky.

Ačkoliv je tato cesta z historického hlediska již využívána mnoho let, jedná se však paradoxně o nejméně oblíbenou trasu v období migrační krize, přičemž důvody lze spatřovat

²⁹ Podrobněji v kapitole č. 4.4

³⁰ Zejména na italské ostrovy a především na Lampedusu.

³¹ Ceuta a Melilla

v relativně efektivnějším fungování hraničních kontrol ze strany úřadů Španělska a také Gibraltarů, částečně je to také přičítáno horší ekonomické situaci ve Španělsku (Člověk v tísni, 2016).

Západní středomořská cesta (mapa):

(Kuschminder, de Bresser, Siegel, 2015: 43)

I když se může jevit tato trasa při nejmenším bezpečnější pro migranty z hlediska toho, že nemusí riskovat plavbu lodími často ve špatném technickém stavu, jelikož ony enklávy jsou přímo na pobřeží Afriky a tedy lze jich dosáhnout po souši, mnoho migrantů zejména ze Subsaharské Afriky volí raději *Centrální středomořskou cestu*, protože ji považují za lehčí z hlediska dostání se do Evropy než je cesta přes Španělsko, respektive Ceutu a Melillu (Kuschminder, de Bresser, Siegel, 2015: 44).

4.3 Počty a národnostní složení migrantů

V této kapitole se zaměřím na migrační krizi z pohledu toho, jaké národnosti jsou migranti, přičemž samozřejmě uvedu celkové statistiky za určité období, ale také navážu na předchozí kapitolu a specifikuji národnost migrantů v rámci konkrétních, v předešlé kapitole definovaných, migračních tras.

Samozřejmě není možné přesně určit přesný počet migrantů, kteří např. v roce 2015 v rámci oné migrační krize do Evropy skutečně přišli. Existuje mnoho statistik různých organizací či institucí. Pro ilustraci jsem vybral statistiku UNHCR³², která ukazuje, že v roce

³² Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

2015 připlulo přes Středozemní moře konkrétně 1 015 078 osob (UNHCR, 2017). V roce 2016 to bylo 362 376 zaznamenaných případů (UNHCR, 2017), což je samozřejmě znatelný pokles oproti roku předchozímu, přesto se jedná o vysoké číslo.

Co se týká národnostního složení, tak Frontex³³ udává, že za rok 2015 největší národnostní skupinou byli Syřané, kterých bylo 33 %, následují Afghánci 15% a Iráčané 6%, občasné Pakistán a Eritrei tvořili shodně 2 % z celkového počtu. Zajímavé je také číslo 31% migrantů, u kterých nebylo možné zjistit národnost. (Frontex, 2016: 16). Je však nutné zmínit, že zejména v roce 2015, ale nejenom v tomto roce toto, číslo není přesné, vzhledem nejenom k téměř neexistující reálné ochraně hranic zejména na *Východní středomořské cestě*, ale i kvůli chaotické detekci ilegálních překročení hranic. Což dokazuje i prohlášení Donalda Tuska³⁴ na konci roku 2015 kdy zmínil, že se v tomto roce dostalo do Evropy nelegálně možná až 1, 5 mil. lidí (European Council, 2015).

V roce 2016 byli opět nejvíce zastoupení Syřané, avšak byl zde znatelný procentuální pokles, kdy Syřanů bylo 17 %, Afghánců 11 %, následují občané Nigérie 7 %, Iráčané 6%, Eritrea 4%, Pakistán 4%. V tomto roce se nepodařilo identifikovat národnost u 20% migrantů, kteří využili jednu z výše uvedených tří migračních cest přes Středozemní moře. (Frontex, 2017: 18)

Nějaké kompletní údaje za rok 2017 zatím nejsou známy³⁵.

4.4 Smlouva mezi EU a Tureckem

Ačkoliv se stále nepodařilo zastavit proud migrantů, kteří se vydávají přes Středozemní moře do Evropy, podařilo se alespoň významnou měrou toto omezit a to především na *Východní středomořské cestě*, které ještě v roce 2015 byla hlavní trasou migrace. Je sice pravdou, že částečně se podařilo zbrzdit proud migrantů výstavbou plotu v Maďarsku, nicméně ten samozřejmě nemohl vyřešit problém hromadění se migrantů na Balkáně, zejména také v Řecku a na jeho ostrovech, kam migranti stále ve velkých počtech připlouvali. Evropská unie se rozhodla řešit tento problém jednáním a následnou smlouvou s Tureckem, z jehož území zejména migranti do Evropy mířili.

Nebudu tuto smlouvu hodnotit z hlediska nějaké politické taktiky, hodnocení postoje EU či samotného Turecka, jehož jménem prezident R. T. Erdogan často vystupoval, mohli

³³ Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž

³⁴ Předseda Evropské rady

³⁵ Tato část diplomové práce je psána v průběhu roku 2017.

bychom říci až s postoji hraničící s vyděračstvím, což by mohl být jeden náhled. Druhý by byl, že je to např. legitimní nástroj v mezinárodní politice, apod. Zkrátka na pole hodnocení z tohoto pohledu se zde nebudu pouštět, ale zaměřím se na přiblížení zejména prosté podstaty, parametrů této smlouvy, také na její dopady a jen spíše doplňkově na časovou posloupnost či jednání obou stran nebo konkrétních osob.

Již před rokem 2015 existovala mezi EU a Tureckem *Readmisní dohoda*, jejímž cílem z pohledu EU bylo navracení ilegálních migrantů zpět do Turecka, které zase v rámci této dohody chtělo postupně naplnit svůj cíl, kterým byl bezvízový styk svých občanů při cestách do Evropské unie. Dalo by se říci, že tato dohoda předznamenala základní postoje obou stran a obrysy smlouvy mezi EU a Tureckem, která byla podepsána v reakci na migrační krizi a rok 2015.

Důvody podepsání Smlouvy mezi EU a Tureckem jsem již částečně nastínil. Ze strany EU to byla snaha o zastavení nebo alespoň výrazné omezení migračního proudu směřujícího přes Řecko dále do Evropy. Turecko byla hlavní tranzitní zemí zejména pro migranty z Blízkého a Středního východu a zároveň Turecko na svém území hostí velké množství uprchlíků³⁶, což jsou potencionální migranti, kteří se vydávají na cestu do Evropy. Turecko také mělo zájem na bezvízovém styku se státy Evropské unie pro své občany.

První rozhovory proběhly na podzim roku 2015 a iniciovány byly zejména ze strany Evropské unie. Ačkoliv se tento důvod může jevit jako minimálně diskutabilní, tak EU přistoupila k rozhovorům s Tureckem také z hlediska toho, že Turecko považuje za bezpečnou zemi i v kontextu azylového práva EU, a proto lze z pohledu EU do Turecka migranty vracet (Břicháček, 2016: 178). Nemałym důvodem k iniciaci těchto rozhovorů byl také fakt, že v době od září do listopadu 2015 připlulo do Evropy přes *Východní středomořskou cestu* a to především z Turecka více než 510 tis. osob (UNHCR, 2017).

Ačkoliv hovoříme o smlouvě EU a Turecka nemalou roli hrálo zejména Německo a kancléřka A. Merkelová, která výrazným způsobem do jednání zasahovala.

Prvním výsledkem jednání byl tzv. *Společný akční plán* z listopadu 2015, který nebyl ještě přímo samotnou dohodou, ale předcházel jí. Hlavními obsahovými body tohoto dokumentu či strategie byla finanční podpora uprchlíků zejména ze Sýrie, kteří toho času pobývali v Turecku, obě strany se zavázali posílit spolupráci při předcházení ilegální migrace, přičemž Turecko se zavázalo k aktivnímu boji s pašeráky lidí, k intenzivnější ochraně svých hranic a také k přebírání navracených migrantů z EU, přičemž EU přislíbila poskytnutí

³⁶ Na podzim roku 2015 Turecko hostilo odhadem 2,2 mil lidí (European Commission, 2015)

finanční pomoci Turecku ve výši 3 mld euro a to do konce roku 2017, k pokročení ve vyjednávání ohledně vstupu Turecka do EU a tako k urychlení odbourání víz pro Turky cestující do států Evropské unie (European Commission, 2015).

Přesto že následovali zimní měsíce, tak přes méně příznivé počasí pokračoval migrační tok do Evropy v rádech desetitisíců osob každý měsíc (UNHCR, 2017). *Společný akční plán tedy* neznamenal přelom v tom smyslu, že by zabránil migraci, ale stanovil mantinely či podmínky, ze kterých již vycházela smlouva, která byla výsledkem několik jednání a summitů v průběhu konce roku 2015 a prvního čtvrtletí roku 2016, přičemž v březnu 2016 byla schválena finální podoba *Smlouvy mezi EU a Tureckem*. Tato smlouva má devět základních bodů³⁷, přičemž zde nebudu detailně ony body popisovat, ale nastíním jen základní obsah dohody.

Smlouva definuje podmínky navracení nelegálních migrantů zpět do Turecka, uvádí i systém přijímání konkrétně Syřanů, respektive, že za každého vráceného Syřana do Turecka EU přijme jednoho přímo z uprchlických táborů v Turecku, pouze však do limitu 72 tis. osob. Turecko přijme opatření k zabránění migrace a tvorbě nových migračních tras všemi možnými prostředky. Státy tzv. Shenghenského prostoru zruší vízovou povinnost pro Turky, EU zrychlí vyplácení finančních prostředků, které byly dohodnuty již ve *Společném akčním plánu* a zároveň po jejich vyčerpání poskytne další 3 mld. euro na podporu uprchlíků ze Sýrie do konce roku 2018. EU bude spolupracovat na zlepšení humanitárních podmínek a to přímo v Sýrii. Zároveň došlo k odsouhlasení závazku pro znovuoživení přístupových jednání Turecka do EU a spolupráce na budoucím prohlubování celní unie. (European Council, 2016).

Z výše uvedeného vyplývá, že ačkoliv Turecko bylo a je zemí, kterou také trápí migrační krize ať už z pohledu toho, že je významnou tranzitní zemí, tak také, že na jeho území pobývá v uprchlických táborech velké množství migrantů, lze konstatovat, že Turci chtěli v rámci dohody získat určité ekonomicko-politické výhody, zatímco hnacím motivem EU bylo prosté zastavení či zmírnění migračního toku, který z mnoha důvodů nebyla schopna či ochotna řešit vlastními silami, a proto se obrátila na do jisté míry nevyzpytatelného partnera, který tím získal silnou pozici nejenom při této konkrétní smlouvě, ale i při jednáních do budoucna.

Přestože oprávněné můžeme polemizovat o podobě smlouvy či její výhodnosti pro státy EU, musíme konstatovat, že příliv migrantů přes *Východní středomořskou cestu*

³⁷ Kompletní obsah dohody viz „*EU-Turkey statement, 18 March 2016*“, dostupné online: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

skutečně polevil, což dokazují počty nelegální migrace, respektive ilegálních překročení hranice směrem do EU v této oblasti Středomoří.

Tabulka definující počty nelegálních překročení hranic do Řecka

Měsíc	10/2015	11/2015	12/2015	1/2016	2/2016	3/2016	4/2016	5/2016
Počet	211 663	151 249	108 742	67 415	57 066	26 971	3 650	1 721

(UNHCR, 2017)

4.5 Přerozdělovací kvóty

Smlouva mezi EU a Tureckem, kterou jsme si představili v předešlé kapitole, reagovala na konkrétní oblast migrační krize z hlediska geografie. Řešila totiž výlučně oblast *Východní středomořské cesty*, přičemž jak jsme si uvedli v kapitole č. 4.6.3, nejedná se o jedinou trasu, která je migranty v rámci migrační krize využívána. Zejména po utlumení této trasy ve východní části Středozemního moře vzrostl význam tras dalších a to především *Centrální středomořské cesty*, kde je však velmi obtížné uvést v život obdobné řešení jako tomu bylo u dohody s Tureckem, neboť zejména v Libyi, odkud migranti vyplouvají na Maltu a k břehům Itálie, panuje od svržení Muammara Kadáfího nestabilita a chaos. Není zde centrální vláda, která by kontrolovala celé území země, a proto je dohoda jen těžko realizovatelná. To můžeme označit za jeden ze stěžejních důvodů, proč stále přetrvává potřeba určitého řešení migrační krize.

Jedním z takových řešení nejvíce diskutovaných především v závislosti na konaných volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017 jsou *migrační kvóty*. Někdy také nazývané *kvóty na migranty, přerozdělovací mechanismus* či *přerozdělovací kvóty*. Někdy se také můžeme setkat s označením *povinné kvóty pro přerozdělování uprchlíků*³⁸.

Jednoznačným cílem je ulehčit hraničním státům Evropské unie a to zejména Itálii, ale také Řecku a ačkoliv se EU snažila vystupovat ve věci zmíněných kvót jednotně, vyvstaly mezi členskými státy nemalé názorové rozepře v postoji k tomuto přerozdělovacímu mechanismu, přičemž negativní postoj vyjadřovala i Česká republika (Jančaříková, Lopatka, 2015).

Důležitými dvěma atributy v rámci povinného přerozdělování migrantů, které zejména vyvolávaly spory mezi členskými státy EU byl počet migrantů, který by se měl přerozdělovat

³⁸ V rámci své diplomové práce používám střídavě tato uvedená označení, avšak jedná se o onen veřejně známý a diskutovaný přerozdělovací mechanismus na migranty, přicházející do Evropy ze zemí Afriky, Středního a Blízkého Východu.

a zároveň se velké diskuze vedly o dobrovolnost či povinnost splnění konkrétně stanoveného počtu pro danou zemi, přičemž počty i dobrovolnost se v čase relativně rychle měnily.

První variantou bylo rozmístění celkem 40 000 migrantů, konkrétně 24 000 z Itálie a 16 000 z Řecka, přičemž Česká republika měla přijmout 797 z Itálie a 531 z Řecka. Tento přerozdělovací klíč měl být naplněn během následujících dvou let³⁹ (European Commission - Press release, 2015). Návrh však od počátku provázely mohutné nesouhlasné diskuze a úřzné názorové střety, které vyvolávaly i kritéria, podle kterých měly být migranti rozdělováni. „*Kritéria, na základě kterých by se měli žadatelé o azyl přerozdělovat, jsou také různá (HDP, počet obyvatel či míra nezaměstnanosti) a státy na ně mají odlišné názory. Španělská vláda například tvrdí, že by se měla mnohem více brát v potaz nezaměstnanost v členských zemích, jiné státy zase poukazují na to, že na svém území již mají spousty uprchlíků a že tento fakt by se měl v distribučním klíči více zohlednit. Nevládní organizace naopak kritizují to, že návrh na redistribuci uprchlíků nebere ohled na přání, sociální a rodinné vazby uprchlíků v jednotlivých zemích EU*“ (Migraceonline.cz, 2015).

Nakonec se zástupci členských států v rámci konání Evropské rady dne 25. června 2015 dohodli na dobrovolném přerozdělení 40 tisíc migrantů z Itálie a Řecka, což bylo potvrzeno konsenzuálním rozhodnutím ministrů jednotlivých členských států na Radě pro spravedlnost a vnitřní věci, jenž se konala 20. 7. 2015 (Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 2015).

Jelikož však během nadcházejících zejména letních měsíců roku 2015 docházelo k zesilujícímu proudu lidí využívajících jednu z cest přes Středozemní moře, přednesla 9. září 2015 Evropská komise nový návrh opatření, kde navrhuje přerozdělení dalších 120 000 osob z Itálie, Řecka a Maďarska⁴⁰.

Patrně nejkontroverznějším a jedním z klíčových okamžiků bylo zasedání Rady ministrů vnitra 22. září, kde byl již jen kvalifikovanou většinou⁴¹ přijat a schválen výše popsany návrh na relokaci dalších 120 000 lidí mezi členské státy a tyto kvóty mají být již pro

³⁹ Návrh vzešel od Evropské komise a zveřejněn byl 27. května 2015 (European Commission - Press release, 2015)

⁴⁰ Maďarsko v té době bylo zasaženo přívalem uprchlíků značnou měrou, kdy Maďarsko mělo sloužit jako jedna z hlavních tranzitních zemí na Balkánské cestě. Maďarsko se však rozhodlo odmítnout zařazení mezi země z nichž by byla migranti relokováni

⁴¹ Návrh je přijat, jestli se pro něj vysloví 55 % členských států, přičemž musí reprezentovat nejméně 65 % počtu obyvatel EU.

členské země povinné. Proti kvótám obecně vystupovalo nejhlasitěji uskupení zemí V4⁴². Před tímto zmíněným hlasováním držela skupina zemí V4 jednotný postoj, o čemž ubezpečoval i tehdejší premiér vlády České republiky Bohuslav Sobotka⁴³ ještě při svém projevu před poslanci Parlamentu České republiky 15. 9. 2015 kdy deklaroval, že země V4 „*se shodli na společných prioritách, kladou důraz na zachování dobrovolné povahy*“⁴⁴, a že *„jakýkoliv návrh mající za cíl zavedení povinných a trvalých kvót pro solidární opatření je pro země V4 nepřijatelný“* (Sobotka, 2015). Polsko však nakonec těsně před hlasováním změnilo názor. Proti tomuto návrhu tedy hlasovala Česká republika, Slovensko, Maďarsko a nakonec se připojilo ještě Rumunsko. Finsko se hlasování zdrželo. Přesto byl návrh přijat (Rada Evropské unie, 2015).

Potom, co byl výše zmíněný návrh schválen onou kvalifikovanou většinou, oznámilo Slovensko a Maďarsko úmysl podání žaloby proti tomuto rozhodnutí k Soudnímu dvoru Evropské unie. Premiér Maďarska Viktor Orbán veřejně deklaroval svůj postoj s tím, že „*není možné mít pouze námitky, ale je nutné přijmout opatření*“ (MTI, 2015). Česká republika se k této žalobě již nehodlala připojit, což deklaroval i premiér Bohuslav Sobotka: „*Podání žaloby i nerespektování pravidel není rozumný krok*“, „*nemůžeme se vyautovat*“ (ČSSD, 2015). Česká republika podala sice oficiální stížnost Evropské komisi na schválený přerozdělovací mechanismus, avšak se svou stížností nebyla úspěšná (Denková, 2015).

Uvedený relokační mechanismus se však mimo jiné vyznačoval nejenom charakterem povinných kvót, ale na druhou stranu také svojí dočasností v podobě definovaného počtu osob, které by byly aktuálně již povinně rozděleny mezi dotčené členské státy. Jelikož však v nadcházejících měsících, tedy podzimu 2015, neustával proud příjíždějících migrantů zejména do Itálie a do Řecka začaly se v EU objevovat hlasy, které volaly po zavedení nového relokačního mechanismu, který by měl již podobu trvalých kvót na migranty, přičemž toto možné řešení migrační krize bylo prosazováno nejenom ze strany Evropské komise, ale také Německa. Proti takovému řešení se již postavilo celé uskupení V4 včetně Polska, přičemž negativní postoj vyjádřila také Francie ústy svého tehdejšího premiéra Manuela Vallse na bezpečnostní konferenci konané v Mnichově, což měl být jasný vzkaz uprchlíkům, že již nebudou členskými zeměmi přijímány (ČT24, 2016).

⁴² Regionální uskupení čtyř středoevropských zemí (tzv. „Visegrádská skupina“), které tvoří Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko.

⁴³ Česká republika byla předsednickou zemí skupiny V4 od 1. července 2015 do 30. června 2016

⁴⁴ Myšleno dobrovolnost v přijímání migrantů.

Pozice nejenom České republiky, ale i některých dalších zemí⁴⁵, byla taková, že schválený přerozdělovací mechanismus je nastavený špatně a nebude fungovat, přičemž tento postoj byl ze strany českých vládních představitelů opakovaně prezentován až do volebního roku 2017, kdy český ministr vnitra⁴⁶ uvedl: „*My jsme zastáncem stejného postupu, jakého jsme byli: kvóty nic neřeší, nefungují.*“ (ČSSD, 2017). Jeho slova potvrzuje relativně nízká úspěšnost relokace, kdy z celkového počtu 160 000 osob bylo v září roku 2017 relokováno necelých 28 000 utečenců (ČT24, 2017). Nefunkčnost přerozdělovacího mechanismu na podzim roku 2017 potvrdil i Donald Tusk⁴⁷, který zároveň uznal, že se jedná o závažnou problematiku, která rozděluje členské státy EU. „*Přerozdělování žadatelů o azyl mezi členské země Evropské unie podle kvót je neefektivní nástroj, který státy bloku rozděluje, domnívá se šéf Evropské rady Donald Tusk.*“ (Lidovky.cz, 2017).

Nebudu již dále podrobněji popisovat a přibližovat onen přerozdělovací mechanismus, respektive tzv. migrační kvóty, jelikož by se jistě našlo ještě mnoho konkrétní detailů, postojů, či zvrátů, které jsou jistě také důležité. Cílem této kapitoly však bylo přiblížit či představit právě tento relokační mechanismus, neboť na něj, na tyto kvóty na migranty reagovali zkoumané politické strany ve svých volebních programech. Důvodem je také fakt, že přerozdělovací kvóty se s vyšší či nižší mírou intenzity, avšak stále a opakovaně, objevují v médiích a v diskuzích ve veřejném prostoru de facto nepřetržitě.

5. Případová studie – analýza vybraných politických stran

⁴⁵ Zejména zemí V4 včetně Polska, kde došlo po volbách v říjnu 2015 ke změně ve vládě, kdy zvítězila strana Právo a spravedlnost, což znamenalo i obrat, respektive návrat Polska k odmítavé pozici vůči kvótám.

⁴⁶ Milan Chovanec

⁴⁷ Předseda Evropské rady. Nepřesně je tato funkce někdy označována jako prezident EU.

V této kapitole již přistoupím k analýze vybraných zkoumaných politických stran a zejména zde budu zodpovídat otázky, které jsem si stanovil na začátku diplomové práce.

5.1. SPD

Stranu, respektive hnutí Tomia Okamury Svoboda a přímá demokracie jsem do výzkumu zařadil především kvůli jejímu velmi hlasitému zdůrazňování problémů spojené s migrační krizí v rámci volební kampaně.

Zmíněné téma bylo patrně nejvýrazněji akcentováno právě hnutím SPD⁴⁸, přičemž důraz na odmítání migrace byl ze strany SPD prezentován velmi zřetelně a lze tvrdit, že právě odmítavé stanovisko ve vztahu k migrantům, resp. „migrační krizi“ ji přineslo volební výsledek ve výši 10,64 %, což odpovídá více než půl milionu voličských hlasů (ČSÚ, 2017).

Takový důraz na nelegální migraci spojenou s „migrační krizí“ ve volbách do PS PČR 2017 jako tomu bylo u SPD, patrně nekladla žádná jiná strana a právě to byl také jeden z důvodů, proč jsem se nakonec rozhodl zařadit SPD do svého výzkumu.

5.1.1. Základní informace a organizační struktura hnutí

Hnutí SPD je bezesporu spojeno se svým předsedou, který je zároveň nejvýraznější postavou tohoto hnutí. Je jím pan Tomio Okamura.

Hnutí bylo založeno na jaře roku 2015, přičemž přímým impulsem bylo rozštěpení v rámci původního politického hnutí, které také Tomio Okamura založil a s nímž ve volbách do PS PČR v roce 2013 získal celkem 6,88% hlasů (ČSÚ, 2013). Tímto původním politickým subjektem bylo hnutí Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Samotný Úsvit, který po odchodu T. Okamury působil v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dál, akcentoval také velmi výrazně téma „migrační krize“, avšak v letošních volbách do PS PČR již nekandidoval.

Jak již bylo zmíněno výše, nejvýraznější a nejvýznamnější postavou SPD je samotný předseda hnutí T. Okamura. Místopředsedou a zřejmě druhou nejvýraznější tváří tohoto politického subjektu je Radim Fiala.

⁴⁸ Hnutí Svoboda a přímá demokracie

Tito dva představitelé spolu s dalšími třemi lidmi tvoří *Předsednictvo SPD*⁴⁹, přičemž je ještě zřízena funkce *Tajemníka* hnutí. Dalšími důležitými orgány hnutí je *Rozhodčí komise* a *Revizor hnutí*. Doposud zde zmíněné jsou nejvyššími ústředními orgány. V *Předsednictvu* se odehrávají nejdůležitější rozhodnutí a to i ta, která se týkala programu (Respondent 1). Hnutí disponuje celostátní regionální strukturou, přičemž jsou zřízeny tzv. „*Regionální kluby*“, jako základní organizační jednotka (Stanovy SPD, čl. V.). Tyto „*Regionální kluby*“ územně kopírují jednotlivé kraje a tedy odpovídají de facto určitým krajským organizacím. Nejvyšším orgánem „*Regionálního klubu*“ je „*Regionální konference*“ (Stanovy SPD, čl. V., odst. 2.) Každý *Regionální klub* má své *Předsednictvo*. V rámci jednotlivých *Regionálních klubů* působí vždy několik místních klubů, přičemž přesný název zatím není definován. Používá se označení *Místní klub* nebo *Místní organizace* (Respondent 3). V samotných stanovách SPD jsem nenašel zmínku o těchto regionálních či místních organizacích a jedná se tedy o neformální lokální skupiny členů, příznivců či tzv. „čekatelů“ hnutí.

5.1.2. Programová stanoviska

Jak jsem již zmínil výše, program SPD byl postaven na negativním postoji k migraci a vymezování se vůči všem jevům související s „migrační krizí“. Kromě požadavků na zavedení prvků přímé demokracie do českého politického systému, si voliči mohli toto hnutí spojit co do volebního programu, právě se zmíněnou migrací a „migrační krizí“.

SPD disponuje obecným programem, nazvaným „Politický program SPD“, kde se v bodě č. 10 deklaruje požadavek na zavedení přísných podmínek v rámci imigrační politiky ČR (Program SPD, 2017). SPD také zdůrazňuje, že nelegální imigrace je „*nástroj islamizace Evropy*“ a je „...počáteční fází konfliktu, který v konečném důsledku ohrozí svobodu, demokracii i samostatnou existenci České republiky.“ (Program SPD, 2017). V „Politickém programu“ můžeme také nalézt pasáže propojující, dle stanovisek SPD, špatné působení institucí Evropské unie a neřešené „migrační krize“ (Program SPD, 2017).

Ve „Volebním programu“ hnutí odmítá „...vnuceně přijímat nelegální imigranty...“ (Program SPD, 2017), což můžeme jinými slovy označit za negativní postoj proti tzv. „přerozdělovacím kvótám“, které jsem popsal v kapitole č. 4.5.6. V části tohoto programu nazvané „Konec diktátu EU. Odejeme po anglicku“ hnutí znovu odkazuje na vztah mezi institucemi EU, „migrační krizí“, resp. v tomto případě konkrétně ještě toto dává do spojitosti

⁴⁹ Předsednictvo SPD má 5 řádných členů

s právě zmíněným přerozdělovacím mechanismem (Program SPD, 2017). V tomto bodě volebního programu hnutí požaduje nadále „...*plnou suverenitu v otázce imigrace*“ (Program SPD, 2017). Z čehož je zřejmé, že se v programu negativně vymezuje vůči uvažovaným změnám ve smyslu potencionálního převádění pravomocí související s imigrační politikou na úroveň institucí Evropské unie.

V dokumentu nazvaném „Zahraníční politika“, v kapitole s názvem „Imigrační krize“ hnutí deklaruje „*nulovou toleranci ilegální imigrace do Evropy, do zemí V4, do ČR!*“ a znovu se zde vymezuje proti již zmíněnému přerozdělovacímu mechanismu (Program SPD, 2017).

Obecně lze říci, že SPD představuje ve svém volebním programu a stanoviscích příčinnou souvislost mezi špatně fungujícími institucemi EU, migrační krizí a bezpečnostními riziky z toho vyplývajícími. Ve svých stanoviscích se snaží tyto myšlenky opřít o zahraniční, alespoň částečně programově spřízněné, politické představitele, jako je maďarský premiér Viktor Orbán, či představitelé Svobodné strany Rakouska (Okamura, 2017). Program SPD je nesen spíše v určitém varovném duchu a staví na postoji negativních až odmítavých postojů ke všemu výše popsanému. Ačkoliv není detailně rozpracován v bodě, který by se týkal navrhovaných řešení, tak například v „Politickém stanovisku SPD pro týden 10. 10.“ se uvádí, že: „*Rakousko nedávno znovu obnovilo kontroly na svých hraničních přechodech, které jsou terčem kritiky ze strany EU. SPD naopak považuje toto opatření za přiměřené v oblasti zhoršené bezpečnostní situace v Evropě, kterou EU dlouhodobě ignoruje a nezvládá.*“ (Politické stanovisko SPD, 2017). Z tohoto lze usuzovat, že hnutí vidí řešení v obnově hraničních kontrol.

Na základě výše popsaného můžeme konstatovat, že SPD jednoznačně považuje migraci v rámci migrační krize za migraci nelegální a zároveň v ní spatřuje faktory, které můžeme zařadit do skupiny pozitivních, ačkoliv se jedná řekněme o faktor, který můžeme popsat jako nový nástroj v mezinárodní politice, kdy dle SPD je migrace nástrojem islamizace Evropy. Ačkoliv to není přímo v programu zmíněno, tak ilegální migraci považuje za „...*nástroj Turecka proti státům Evropy...*“ (Respondent č. 2).

SPD vidí řešení v téměř až absolutní či krajní podobě nacionalistické imigrační politiky, uplatňované vůči imigrantům ze zemí Afriky a Blízkého východu.

5.1.3. Odborné expertní zázemí

SPD v současné chvíli nedisponuje odbornými komisemi v klasické podobě, kdy by existovala například komise pro zahraniční politiku a bezpečnost a ta by dlouhodobě zpracovávala témata, která by zahrnovala mimo jiné imigrační politiku či analyzovala příčiny, důsledky, apod. „migrační krize“. Důvodem je také skutečnost, že se jedná o relativně mladé hnutí, které je jen velmi krátkou dobu na politické scéně. Tedy nebyl zatím dostatek času a prostor tyto komise vytvořit. (Respondent 1). Hnutí se aktuálně soustředilo čistě na volby do PS PČR, přičemž budování expertního zázemí v podobě dlouhodobě fungujících a pravidelně pracujících komisí bylo a je plánováno na dobu povolební (Respondent 3).

Na základě výše popsané, tedy že se hnutí soustředilo zatím pouze na volby a zároveň s vědomím určité nutnosti disponovat nějakým expertním zázemím, alespoň vzhledem k programu, byly z pohledu SPD k nejpálčivějším tématům zřízení tzv. „*Programové komise*“ (Respondent 1) či „*Komise pro programové body*“ (Respondent 3). Tyto komise byly rozčleněny podle konkrétního předmětu či zacílení (Respondent 3), přičemž „*Skupina programové komise pro otázky migrační krize a imigrace*“ byla z pohledu hnutí a jeho programu ta nejdůležitější, a proto jejím členům byl dáván také patřičný prostor prezentovat své výstupy a materiály členům předsednictva hnutí i samotnému předsedovi.

Právě na tuto komisi se ve svém výzkumu u SPD dále zaměřím.

Ačkoliv programová komise vznikla z pověření předsednictva hnutí, dá se hovořit spíše o jejím neoficiálním postavení, neboť zatím nejsou, např. stanovami programové komise, upravena pravidla jejího fungování a ani není standardizován určitý mechanismus či nastavení komunikace mezi komisí a vedením strany. Vše se dělo spíše na úrovni osobních dohod a domluv, „...což se zdánlivě může jevit jako nedostačující, avšak má to i své výhody vzhledem k tomu, že kontakt mezi komisí a předsednictvem hnutí byl těsnější a probíhal po přímé osobní linii a nikoliv jen prostřednictvím předaných výstupů z jednání a závěrů komise.“

(Respondent 3).

„Skupina“ programové komise téma spojené s imigrací a „migrační krizí“ měla jako jiná skupina svého „vedoucího skupiny“ (Respondent 2), kterého můžeme v běžné praxi označit za předsedu. Skupina měla 6 stálých členů.

5.1.4 Atributy analytické kapacity

Makro úroveň

Programová komise pro otázky migrační krize a imigrace měla 8 stálých členů a 3 členy, které můžeme označit za jakési konzultanty, ale nejsou přímo členy komise (Respondent č. 1).

Komise má svého předsedu, který byl vybrán či spíše pověřen přímo samotným předsedou hnutí, přičemž předseda komise si následně měl vybrat členy a spolupracovníky na základě svého uvážení. Avšak někteří členové byly přímo doporučení předsedou hnutí, jiní byli jím schváleni na návrh či spíše v rámci konzultace s předsedou komise (Respondent č. 3).

V komisi působí nejenom nečlenové jak přímo sekce, tak i samotného hnutí SPD.

Hlavním kritériem k výběru pro práci v dané komisi byla určitá odborná zkušenost či úroveň, ale hlavním determinujícím faktorem byly osobní vazby především na předsedu komise, případně šlo o doporučení již některého řadového člena (Respondent č. 2).

„Hlavním důvodem k ustavení komise byly de facto volby do Poslanecké sněmovny a nutnost přípravy programu, komise byla sestavena poměrně na rychlo a tak se od členů očekávala i určitá zkušenost z politiky...“ (Respondent č. 1).

Komise pracovala i s materiály, které měla od svých poslanců, kteří je sekci poskytli, avšak prozatím nezpracovávala žádné konkrétní materiály mimo přípravy podkladů pro volební program. *„Někdy probíhaly osobní konzultace například s předsedou, kdy si on vyžádal nějaké ústní stanovisko či radu, když měl jít třeba do médií..“* (Respondent č. 1)

Vztahy jsou nastaveny čistě neformálně a na osobní bázi, což se odráží i ve způsobu zadávání práce. Každý v podstatě může dávat návrhy na projednávání určitého tématu. V rámci přípravy volebního programu byly dány návrhy podoby těchto materiálů přímo předsedovi hnutí, který k nim měl několik připomínek, a některé části úplně vyškrtl. Avšak vzhledem k tomu, že dlouhodobě probíhá komunikace zejména mezi předsedou komise a předsedou hnutí, nebyl výraznější problém v prosazení těchto návrhů (Respondent č. 1).

Zasedání probíhá nepravidelně a dle potřeby, není stanoven žádný minimální interval. Komunikace hodně probíhá elektronickou formou, ale časté jsou i osobní setkání (Respondent č. 3).

Členové komise nedostávají ve spojitosti se svou činností v komisi žádné finanční ohodnocení (Respondent č. 2).

Zároveň je nutné podotknout, že členové jsou poměrně iniciativní ve vyhledávání politických témat spojených s migrační krizí, což je dáno obecným zaměřením SPD a jejich členů jako takových (Respondent č. 1).

Jak již bylo zmíněno výše, komise fungovala de facto čistě pro přípravu volebního programu a měla by se do budoucna stát základem pro vytvoření standardního odborného zázemí. Není tedy možné říci, jak bude nastavení fungování vypadat v budoucnu, ale pro potřeby tvorby volebního programu byl tento model dostačující (Respondent č. 1).

Mezo úroveň

Předseda komise se snažil do komise přilákat některé bývalé kolegy v rámci svých dřívějších profesních zkušeností, ovšem narážel na nechuť či na obavy, což byl a stále je určitý limitující faktor (Respondent č. 1).

Výhodou je, že zmíněná komise je primárně zaměřena skutečně na migraci a migrační krizi jako jediná ze zkoumaných stran v rámci této diplomové práce. Je to dáno také programovým zacílením SPD.

V komisi působí spíše procesní experti, což bylo dáno i primárním účelem komise a požadavkem na její fungování (Respondent č. 3). Jedná se o bývalé politiky či lidi, kteří vykonávali v minulosti nějakou veřejnou funkci. Částečně zde působí i funkční experti.

Komise nedisponuje vlastními finančními prostředky a v současné chvíli ani není nastaven oficiální mechanismus, jak by si o nějaké v rámci hnutí mohla požádat (Respondent č. 1).

Mikro úroveň

Respondent č. 1 má vysokoškolské vzdělání v přírodovědecké a ekonomické oblasti. Profesionálně působil v zahraničí a následně také pracoval ve veřejné sféře⁵⁰ v oblasti mezinárodní a diplomatické. Je členem SPD. Lze ho označit částečně za funkčního experta, neboť se „*dlouhodobě zabývá obecně migrací a také mezinárodními vztahy ekonomickými a jak je to provázané*“ (Respondent č. 1). Ze svého profesního působení má také dobré kontakty na lidi, kteří denně pracují s dokumenty týkající se migrační politiky, přičemž se někdy na neoficiální a osobní bázi dostane k relevantním materiálům, které používá veřejná správa a toto prostřednictvím své osoby a skrze komisi může přenést do samotného hnutí. Zároveň má dobré vazby přímo na předsednictvo SPD. Za svou práci v komisi není nijak finančně ohodnocen (Respondent č. 1).

Respondent č. 2 má dokončené vysokoškolské vzdělání v technicko-ekonomické oblasti. V současnosti je členem SPD a v minulosti byl členem i jiné strany, za kterou

⁵⁰ Konkrétně pro Ministerstvo zahraničních věcí.

dokonce vykonával funkci poslance Parlamentu České republiky a má tedy zkušenosti se zákonodárným procesem a s procesem tvorby či schvalování veřejných politik, přičemž o migraci se začal aktivněji zajímat až v posledních, řekněme dvou letech, přičemž za práci pro komisi není finančně odměňován (Respondent č. 2). Na základě zmíněného ho můžeme označit za procesního experta.

Respondent č. 3 je člověk s vysokoškolským vzděláním v oboru právo. „*Je schopn pracovat s právními materiály a předpisy pocházející z dílny Evropské unie a tyto pak využít pro práci v komisi...*“ (Respondent č. 3). Již v minulosti také pracoval pro obdobný politický subjekt, kdy působil jako poradce pro legislativní proces a zároveň radil také s volebními programy. Ačkoliv není přímo členem SPD ani členem komise má osobní neformální vazby jak na předsedu komise, tak na členy předsednictva hnutí a dokáže prosadit některé návrhy, které komise předkládá. Tématem migrační krize se zabývá dlouhodobě z osobní iniciativy zejména skrze právo a právní předpisy. Za svou práci pro komisi a pro SPD není placen (Respondent č. 3). Můžeme ho označit částečně za experta funkčního a také procesního.

Zázemí, které má komisi prozatím hnutí poskytuje je víceméně tristní, což bylo dáno i tím, že SPD je de facto nový politický subjekt (Respondent č. 2).

V hnutí existuje i po volbách poptávka po expertíze v oblasti migrace a tématu migrační krize, přičemž relativně nízký počet členů komise a prozatím také situace, kdy se z programových komisí zaměřených především na tvorbu volebního programu má teprve stát standardní expertní zázemí, způsobuje situaci, kdy požadavky po expertíze převyšují možnosti komise. Navíc je zřejmě, že toto téma je pro SPD stěžejní a velmi důležité. (Respondent č. 1).

5.1.5 Propojení expertízy a volebního programu

Jak již bylo zmíněno výše, expertní zázemí v podobě programových komisí či spíše skupin, v našem případě se jedná o „*Skupinu programové komise pro otázky migrační krize a imigrace*“ bylo de facto vytvořeno prozatím pro potřeby generování expertízy či spíše podkladů pro volební program. Ačkoliv byli členové komise využíváni obecně pro konzultace nad některými tématy spojených s migrací a migrační krizí, primárním účelem byla tvorba programu.

Návrhy dává jak předseda zmíněné skupiny, tak její členové. „*Vzhledem k tomu, že migrace je pro SPD prioritní číslo jedna, tak návrhy na dopracování v komisi dával i předseda hnutí.*“ (Respondent č. 1).

Nejdůležitější roli hrál předseda této konkrétní skupiny programové komise i vzhledem ke svým vazbám na členy předsednictva. Působil zároveň jako jakýsi koordinátor, kdy si od členů nechal zpracovat jejich návrhy, které by se měly v programu objevit. Následně však konzultoval tyto návrhy již jen s několika málo členy v rámci expertního zázemí (Respondent č. 2).

Formálně byly materiály pro program schváleny na zasedání předsednictva, přičemž se jednalo již jen o potvrzení, neboť podklady byly přepracovávány a diskutovány již dříve na základě osobních konzultací a připomínek. (Respondent č. 1).

5.2. Strana zelených

Strana zelených je jediná ze zkoumaných stran, která nezasedla po volbách v roce 2017 v Poslanecké sněmovně PČR. Lze ji zařadit mezi strany liberálního zaměření, a ačkoliv je stranou spíše malou, je zároveň relativně dobře etablovaná v českém politickém systému. Má také relativně dobré expertní zázemí včetně ustavených odborných komisí a její volební program mimo jiné také akcentoval téma související s migrační krizí.

5.2.1 Základní informace a organizační struktura strany

Strana zelených je politické uskupení, jehož počátky sahají téměř až k roku 1989 a do prvních let devadesátých 20. století, tedy do doby, kdy se formovalo nové politické prostředí po pádu komunistického režimu v Československu. Za pomyslný vznik Strany zelených lze označit leden roku 1990⁵¹ a již tehdy se strana přirozeně profilovala na ekologických tématech. Nicméně v té době vztah Strany zelených vůči nejrůznějším ekologickým organizacím a sdružení nebyl dobrý, což trvalo téměř celá devadesátá léta. Stejně tak si strana nerozuměla se zástupci ekologického proudu vzešlého z řad předlistopadových aktivistů, a tak ti raději vstupovali do Občanského fóra nebo jiných uskupení než do SZ⁵² (Hloušek, 2005: 1579). Důvodem byl stín pochybnosti, který SZ v té době provázel a to ve smyslu aktivit jejich i významnějších členů z dob komunistického režimu v Československu.

⁵¹ Ještě před tím, v prosinci 1989 byla založena Československá strana zelených a téměř souběžně vzniklo i další politické uskupení s podobným zaměřením. Tímto uskupením byla Zelená Alternativa.

⁵² Běžně užívaná zkratka pro Stranu zelených

SZ se v devadesátých letech programově zaměřovala mimo samozřejmých témat věnujícímu se životnímu prostředí také strategii udržitelného života nejen ve smyslu environmentálním, ale také sociálních a kulturních potřeb, byla pro zavádění prvků přímé demokracie a pro decentralizaci státní moci. Důraz byl kladen na pacifismus a ochranu práv menšin. Zelení⁵³ se také nestavěli zcela odmítavě vůči jaderným elektrárnám a lze říci, že se dokonce stavěli proti úplnému zavržení energie z jaderných elektráren (Pečinka, 2002: 195).

Strana zelených, resp. její zástupci často kandidovali na kandidátkách jiných uskupení. Ačkoliv SZ již v roce 1992 obsadila 3 parlamentní křesla díky společné kandidátní listině v rámci LSU⁵⁴, významnějších či viditelnějších úspěchů se jí zatím nedařilo dosáhnout. Postupná změna a snahy o aktivizaci a kooperaci v rámci ekologických proudů v České republice nastává v roce 2002 s iniciativou tehdejšího předsedy SZ Miroslavem Rokosem. Dosud zřejmě nejvýznamnější stopou bylo působení SZ v koaliční vládě vzešlé z parlamentních voleb v roce 2006, kdy pod vedením Martina Bursíka SZ dosáhla 6,29 % hlasů (ČSÚ, 2006). Následně se SZ stává vládní stranou v koaliční vládě spolu s ODS a KDU-ČSL. V roce 2010 ani v roce 2013 se již SZ nepodařilo překročit pěti procentní hranici a tedy její zástupci neusedli v Poslanecké sněmovně, kdy SZ získala 2,44 %, respektive 3,19% hlasů. Zelení byli dále také úspěšní ve volbách komunálních a či ve volbách do senátu, kdy s jejich podporou kandidující osobnosti dokázali získat senátorský mandát. Pro příklad uveďme např. Elišku Wágnerovou⁵⁵ či Václava Hampla⁵⁶. Dalšími významnými osobnostmi SZ byl např. Ondřej Liška, který převzal vedení SZ po Martinu Bursíkovi v roce 2009 nebo Matěj Stropnický, který vedl SZ do podzimních voleb v roce 2017, kdy strana však získala pouze 1,46% hlasů, což vedlo k jeho okamžité rezignaci na post předsedy Strany Zelených.

Ačkoliv lze SZ stále považovat za předního představitele ekologických proudů na úrovni politické, existují i menší subjekty, které de facto zeleným konkurují a minimálně personálně ze SZ vycházejí. Jedná se o DSZ⁵⁷ spojená s Olgou Zubovou⁵⁸ či LES⁵⁹, za kterou stojí bývalý předseda SZ Martin Bursík.

⁵³ Běžně užívané označení pro SZ / Stranu zelených

⁵⁴ Liberálně sociální unie.

⁵⁵ Bývalá soudkyně Ústavního soudu ČR

⁵⁶ Bývalý rektor Univerzity Karlovy v Praze

⁵⁷ Demokratická strana zelených

⁵⁸ Bývalá poslankyně za Stranu zelených

⁵⁹ Liberálně ekologická strana

Co se týká orgánů a organizační struktury Strany zelených, tak ta se dělí na úroveň místní, krajskou a celorepublikovou. Základní jednotkou jsou *Místní organizace* nebo *Městské organizace*, nad nimi pak stojí *Krajská organizace*. Nejvyšším orgánem je *Sjezd*, který musí být svolán nejméně jednou za rok, který mimo jiné volí předsedu strany, jeho místopředsedy a další členy *Předsednictva*, které je výkonným orgánem SZ mezi sjezdy a zároveň v období kdy nezasedá *Republiková rada*, jejímiž členy jsou mimo dalších zároveň členové *Předsednictva*. *Republiková rada* je nejvyšším výkonným orgánem SZ mezi sjezdy a odpovídá *Sjezdu* za plnění jím schválených usnesení. Strana dále disponuje standardními revizními a rozhodčími orgány⁶⁰.

5.2.2 Programová stanoviska

Pro Stranu zelených nebyla migrace a migrační politika nikdy dříve téma, kterým by chtěla oslovit své voliče, a kterému by byla věnována zvláštní pozornost, což se změnilo právě s onou migrační krizí, přičemž pro volby do PS PČR 2017 i Strana zelených ve svém volebním programu reaguje na migrační krizi a nabízí určitá řešení. Je ovšem pravdou, že se nejedná o stěžejní téma pro toto politické uskupení v takové míře, jako tomu bylo například u SPD, kde je téma migrační krize akcentováno velmi výrazně.

Strana zelených představila v roce 2017 *Volební program Zelených pro volební období 2017 – 2021*, kterým SZ chtěla představit ucelený dokument, který nebude pouze jednorázovým programem pro jedny volby, tedy pro volby do PS PČR na podzim roku 2017. Jedná se o zastřešující postoje a navrhovaná stanoviska na nejrůznější oblasti či témata pro všechny volby, které se budou mezi lety 2017 a 2021 v České republice konat. Tento program lze označit za zdařilý a velmi obsáhlý, přičemž Zelení zde shrnuli své postoje k nejrůznějším socio-ekonomickým otázkám na více než sto stranách textu.

V bodě 6 nazvaném *Silnější hlas pro občany a občanky* Zelení navrhuje zřídit *ministerstvo pro lidská práva, rovné příležitosti a migraci*. SZ zde spojuje problematiku migraci a migrační krize se spíše obecným pojmem lidských práv a Deklarací lidských práv OSN. Zelení se vymezují proti stranám, které se z jejich pohledu chovají populisticky v tom smyslu, že svým odmítavým postojem k migrantům, kteří během oné migrační krize do Evropy přicházejí, se chovají v rozporu právě s onou Deklarací lidských práv OSN, přičemž

⁶⁰ Více viz stanovky Strany zelených.

SZ trvá na „důsledném a *nezpochybnitelném* dodržování lidských práv jak v rámci ČR, tak ve světě“ (Program SZ, 2017: 36).

Nelze však jednoznačně říci, že SZ podporuje bezbřehé přijímání migrantů. Zelení jsou pro zavedení jednotné azylové a migrační politiky, avšak kladou také důraz na reformu a změnu přístupu. Zelení se obávají o narušení fungování Evropské unie, což by mohla způsobit migrační krize a dlouhodobý příliv migrantů. „*Tzv. migrační krize v roce 2015 odhalila zásadní nedostatky v azylových systémech států EU. Tato skutečnost ohrožuje životaschopnost celého Schengenského prostoru a princip volného pohybu osob uvnitř EU. Reforma je proto nezbytná*“ (Program SZ, 2017: 44). Zelení si uvědomují také možná bezpečnostní rizika plynoucí z nekontrolované migrace a požadují důslednou identifikaci všech příchozích, což můžeme považovat za jedno z navrhovaných řešení. Avšak větší důraz na řešení migrační krize SZ vidí spíše ve větším zapojení všech zemí EU, včetně České republiky. Ačkoliv výslovně v programu nezmiňují uplatňování tzv. „přerozdělovacích kvót na migranty“, odvolávají se na určitý princip solidarity mezi státy EU. Zelení se nestaví odmítavě k přijímání migrantů jako např. SPD. „*Je potřeba, aby i ČR navýšila svůj díl odpovědnosti. S přijímáním a integrací uprchlíků a uprchlic máme dlouhodobé pozitivní zkušenosti. Ve spolupráci veřejných institucí a nevládního sektoru se každoročně můžeme postarat o několik tisíc příchozích.*“ (Program SZ, 2017: 44). Zelení dále kladou důraz na preventivní opatření a chtějí předcházet dalším vlnám či migračním krizím důrazem na efektivní a přesně zacílenou rozvojovou pomoc chudým a rozvojovým zemím. Hlavní prioritou takové pomoci by udržitelné místní hospodářství s ohledem na vliv na globální klimatické změny, vzdělávání, tvorbu pracovních míst, apod. Taková pomoc by předcházela příčinám zejména nucené migrace. Dále by vedla ve větší míře soběstačnosti a ne naopak ve vyšší závislosti těch, na které je cílena. Zelení chtějí, aby ČR do roku 2021 vydávala na rozvojovou spolupráci ročně 10 mld. Kč a v dlouhodobém výhledu by se mělo jednat o výši, která by odpovídala 0,7 % hrubého národního důchodu, přičemž „*...v praxi by česká rozvojová spolupráce měla vždy vycházet z priorit stanovených v Agendě OSN 2030 ve formě Cílů udržitelného rozvoje (SDGs)*“ (Program SZ, 2017: 48 – 49).

Strana zelených kombinuje ve svém programu prvky hned několika politik. Částečně se jedná o politiku imigrační, kdy je požadována důsledná identifikace všech přicházejících imigrantů, což by znamenalo, že řešení migrační krize částečně spatřují v efektivnějším fungování prvku imigrační politiky. Jedním z navrhovaných opatření je také přesněji zacílená

humanitární pomoc, přičemž lze konstatovat, že migrační krizi spojují především s migrací nucenou.

Důraz také kladou na reformu azylového systému a azylové politiky, neboť se obávají o budoucnost „Schenghenského prostoru“. Požadují, aby se Česká republika více zapojila a byla aktivnější v přijímání imigrantů, respektive aby ČR uplatňovala otevřenější integrační politiku.

5.2.3 Odborné expertní zázemí

Stejně jako ostatní zkoumané strany, ani Strana zelených aktuálně nemá schválen platný dokument, jako například stanovy komisí či sekcí, který by ukotvoval a definoval postavení odborného zázemí. Proto budu nadále vycházet částečně jak z informací na webu Strany zelených, tak především z provedených rozhovorů.

SZ disponuje tzv. sekcemi pro nejrůznější oblasti, přičemž jsou zde i zdánlivě zvláštní sekce v tom smyslu, že jejich zaměření je velmi specifické. Jako příklad můžeme uvést *Sekci pro ochranu zvířat* nebo *Genderová sekce*. Je však nutné podotknout, že Zelení disponují poměrně velkým počtem sekcí, konkrétně jich aktuálně funguje 18. Zmíněné je dáno zájmem o vytvoření sekce konkrétních členů a jejich aktivismem, ale také celkovým zaměřením SZ, která se profiluje často na specifických tématech (Respondent č. 5).

„Určitou koordinační činnost, jako je třeba propojení sekcí nebo především kontaktní osobou pro zájemce o členství v sekcích, je hlavní kancelář SZ a její tajemnice...“
(Respondent č. 5).

Odborné sekce slouží straně obecně pro formulování programových myšlenek SZ. Soustřeďují odborníky na danou problematiku a to ať z řad členů, tak i nečlenů strany. Jedním z hlavních úkolů odborného zázemí je identifikovat a analyzovat politická témata a připravovat také návrhy politických stanovisek pro média a veřejnost (Web Strany zelených, „O nás“, „Odborné sekce“).

Agenda migrační politiky, programové body týkající se migrace a migrační krize spadají pod *Sekci pro zahraniční politiku*, jejímž vedoucím je pan T. Jungwirth. Zmíněné je důvod, proč jsem se v rámci svého výzkumu u Strany zelených zaměřil právě na tuto sekci.

5.2.4 Atributy analytické kapacity

Makro úroveň

Sekce pro zahraniční politiku je jednou z osmnácti sekcí, kterým disponuje odborné zázemí Strany zelených. Tato sekce má v současnosti 42 členů a jedná se o velkou sekci⁶¹ v rámci odborného zázemí (Respondent č. 4). Je nutné tedy podotknout, že SZ tedy minimálně v této sekci netrpí nedostatkem členů či zájemců o práci v expertním zázemí strany.

Členem sekce se může stát i nestraník, přičemž ale musí k tomu mít výslovný souhlas či doporučení od vedoucího sekce. „*U zelených a to zejména v některých komisích se poměrně často objevují lidé, kteří nejsou přímo členy strany, ale jsou nějak napojeni, chtějí spolupracovat...ano, takoví lidé jsou i v Sekci pro zahraniční politiku...*“ (Respondent č. 5).

Všichni členové sekce však práci pro sekci vykonávají dobrovolně a zdarma, nejsou tedy za svoji práci nijak finančně ohodnoceny (Respondent č. 4).

Ačkoliv má strana a především vedoucí sekce zájem, aby bylo v sekci zastoupeno více lidí z regionů mimo Prahu, daří se to jen částečně, což je dáno obecně určitým „pragocentrismem“ Strany zelených (Respondent č. 4)

Všichni členové sekce jsou evidováni, ale pouze interně, zveřejněn je pouze vedoucí sekce.

Vedoucí sekce se snaží zapojovat členy a aktivně vyhledávat zájemce o členství v sekci, přičemž míra iniciativnosti v tomto ohledu není stejná u všech sekcí a jejím výsledkem je také výše zmíněný vysoký počet členů sekce (Respondent č. 4)

Konkrétně v této sekci je od členů vyžadována iniciativnost a aktivismus při vyhledávání politických témat, ke kterým pak sekce vydává stanovisko a zpracovává materiály.

Sekce je podřízena *Předsednictvu*, pro které působí jako jakýsi poradní orgán, a ačkoliv nejsou přímo nastavené a formalizované vztahy, reálně Předsednictvo potvrzuje

⁶¹ O velmi početnou sekci se jedná i v komparaci s ostatními stranami zkoumaných v rámci této diplomové práce.

vedoucího sekce, který zároveň „...*kandiduje a ještě se nechává schválit členy sekce...*“ (Respondent č. 5). Někteří členové *Předsednictva* jsou zároveň členy sekce⁶²

Jak jsem již naznačil výše, sekce zpracovává podklady a stanoviska k politickým tématům, které si členové sami vyhledávají, ale zároveň zpracovává materiály na žádost *Předsednictva*, ale také některých senátorů, kteří jsou se Stranou zelených spřízněni a zabývají se bezpečností či migrační politikou. Konkrétně můžeme uvést například senátora Václava Lásku. Od těchto senátorů pak sekce také získává zpětnou vazbu či přístup k některým dalším materiálům, které může využít. Takovéto vztahy jsou však osobní a neformální (Respondent č. 4). Sekce zároveň má skrze své členy včetně osoby vedoucího dobré kontakty na neziskový sektor zabývající se obecně problematikou migrace a integrace (Respondent č. 5)

Sekce se schází pravidelně dvakrát do roka, přičemž v případě nutnosti i častěji. Například právě při zpracovávání podkladů k volebnímu programu. Hodně však sekce komunikuje elektronickou formou, což podporuje i její vedoucí. Elektronicky se odehrává i schvalování podkladů nebo interní hlasování například metodou „per rollam“. (Respondent č. 4).

Mezo úroveň

Můžeme tuto sekci označit za částečně nesourodou zejména ze dvou důvodů. Prvním je, že samozřejmě se nejedná o sekci výlučně založenou na migrační politiku, ale „...*obecně na zahraniční politiku a mezinárodní otázky a tedy i členové jsou různého zaměření a každý se snaží protlačit ten svůj okruh zájmu.*“ (Respondent č. 5). Druhým je také již zmíněný vysoký počet členů, což však na druhou stranu je zároveň pro sekci výhodou v tom, že disponuje dostatečnou personální kapacitou, nemá problémy s obsazením míst v sekci. To umožňuje vedoucímu sekce si skutečně již členy vybírat. „*Sekce v současné chvíli nepotřebuje brát každého, netrpí nedostatkem členů i těch kvalitních*“ (Respondent č. 5).

Při nejmenší některé stěžejní členy sekce včetně jejího vedoucího lze považovat za kvalitní a za odborníky v otázkách migrace a migrační politiky. V sekci působí někteří odborníci z řad neziskového sektoru i zaměstnanců státní správy, kteří mají často adekvátní vzdělání či profesní zkušenosti i konkrétně z hlediska migrační politiky (Respondent č. 4,

⁶² Konkrétně Michal Berg, který je 2. místopředseda *Předsednictva SZ* a zároveň stěžejní člověk ve straně obecně zabývající se nejenom migrací, ale také mezinárodní politikou (Respondent č. 4).

Respondent č. 5). Dále jsou zde lidé, kteří buď v neziskovém sektoru reálně zabývají definováním rizik spojených právě například s migrací a migrační krizí společně s navrhováním alternativních řešení. Nebo se v rámci své profese přímo podílejí na tvorbě veřejných politik. Sekce tedy disponuje funkčními experty a také analytiky veřejných politik.

Sekce nedisponuje vlastním rozpočtem, což je dáno i finančními možnostmi mimoparlamentní menší strany, jakou je i právě Strana zelených. Sekce si však můžou požádat o interní grant na konkrétní záměr či akci (Respondent č. 4).

Mikro úroveň

Respondent č. 4 má vysokoškolské vzdělání v oboru právo a právní věda. Zároveň má také zahraniční studijní zkušenosti, v rámci kterých se zabýval lidsko-právní problematikou. Profesně se zabývá tématem migrace v nevládních neziskových organizacích, přičemž se reálně podílí na definování problémů a rizik spojených s migrací a zároveň se účastní navrhování konkrétních opatření. Jedná se tedy o funkčního experta a zároveň ho můžeme označit za analytika veřejných politik. Tyto své poznatky a řekněme každodenní praxi pak přenáší do expertního zázemí Strany zelených a dle svých slov je schopen právě využít a dobře propojit profesní stránku a právě expertízu, kterou skrze *Sekci pro zahraniční politiku* propojuje se Stranou zelených. Respondent č. 4 také přímo komunikuje a spolupracuje s některými senátory⁶³ spřízněnými se Stranou zelených na osobní neformální bázi.

Respondent č. 4 se také podílel na organizaci programových seminářů za *Sekci pro zahraniční politiku* u Strany Zelených.

Ačkoliv mu bylo nabízeno, aby se za SZ aktivně prezentoval v tématu migrace a migrační politiky, chce zůstat pouze na úrovni expertního zázemí, a tedy členem v určitém slova smyslu poradního orgánu pro vedení Strany zelených.

Respondent č. 4 vykonává svou činnost v sekci dobrovolně bez nároku na finanční odměnu (Respondent č. 4).

Respondent č. 5 má dokončené vysokoškolské vzdělání v oblasti lidsko-právní. Tématem migrace a migrační politikou se zabývá každodenně reálně v profesním životě⁶⁴, přičemž jeho přínos pro sekci spočívá v tom, že má přístup ke konkrétním materiálům, respektive disponuje znalostmi nejenom adekvátních zákonných opatření, ale také reálnou podobou uplatňované politiky v praxi fungování veřejné správy. Tyto poznatky dokáže promítnout a využít při své práci v expertním zázemí SZ. Dokáže upozorňovat a aktivně

⁶³ Například Václav Láska a částečně také Václav Hampl (Respondent č. 4).

⁶⁴ Konkrétně pracuje na Ministerstvu vnitra ČR.

vyhledávat konkrétní politická témata spojená s migrací a s fungováním státní správy v problematice migrace. Svou práci pro sekci vykonává zdarma (Respondent č. 5).

Nastavení fungování expertního zázemí je dostačující. Strana poskytuje sekcím zázemí ať už tím, že mohou využívat její prostory nebo, „...že odbornému zázemí jako celku určitou koordinační a administrativní podporu placený pracovník centrální hlavní kanceláře strany“ (Respondent č. 5). Poslední dobou zároveň klesla poptávka po expertíze v oblasti migrace a migrační politiky, což bylo zřejmě dáno tím, že předsednictvo se rozhodlo obecně ještě před volbami nekomunikovat toto téma na venek, ačkoliv bylo zastoupeno v programu (Respondent č.1)

5.2.5 Propojení expertního zázemí a volebního programu

Sekce pro zahraniční politiku ve Straně zelených v sobě kloubí v osobě svých členů expertízu zvnějšku strany a to jak z neziskového sektoru, tak z oblasti veřejné správy, což se samozřejmě promítlo i do návrhů a stanovisek pro volební program, přičemž materiály vycházely z dlouhodobého programu SZ, přičemž přinejmenším neformální konzultace a určitý vliv zde mají i lidé z PR oddělení strany (Respondent č. 5).

Na obsahové stránce programu pracovali pouze členové sekce a nebylo využito konzultací odborníků z vnějšku strany, např. z akademické sféry nebo neziskového sektoru, jelikož dostatečným nosičem expertízy i v tomto smyslu jsou sami členové sekce včetně jejího vedoucího (Respondent č. 4)

Částečně mohli dávat podněty i řadoví členové, kteří nejsou členy sekce, ale pouze neformálně prostřednictvím konkrétních lidí, kteří členy sekce jsou a až zde se zpracovávaly konkrétní materiály, přičemž vedoucí sekce vyžadoval od členů i dodatečné připomínkování, které probíhalo velmi často elektronickou formou (Respondent č. 5). Po konzultaci a schválení uvnitř sekce byly programové návrhy předány *Předsednictvu*, skrze jehož schválení se dostaly do oficiální podoby volebního programu. Vzhledem k tomu, že v sekci jsou zastoupeni přímo členové předsednictva, nebyl problém s obsahovou složkou a to, co se ve volebním programu SZ k tématu migrace odpovídá návrhům a stanoviskům k migrační krizi a migrační politice, které vypracovala *Sekce pro zahraniční politiku*. (Respondent č. 4).

Na druhé straně se někteří klíčoví členové *Předsednictva* rozhodli, že ačkoliv programové body k migrační krizi byly obsahem volebního programu, nebude se toto téma aktivně v rámci voleb v roce 2017 komunikovat (Respondent č. 4).

Předání návrhů *Předsednictvu* ke schválení je více méně ustálené a proces je standardizovaný a nebylo využíváno neformálních předjednání ve vyšší míře (Respondent č. 5).

5.3. KSČM

Poslední analyzovanou stranou v rámci mého výzkumu bude KSČM⁶⁵. Jedná se o jednu z tzv. historických či tradičních stran, přičemž ve všech dosavadních volbách do PS PČR v historii České republiky tato strana uspěla a měla své zástupce v Parlamentu.

5.3.1. Základní informace a organizační struktura strany

KSČM je zkratka pro politickou stranu Komunistická strana Čech a Moravy, kterou můžeme označit v určitém smyslu slova za nástupkyni či pokračovatele komunistické strany, která vládla v Československu před rokem 1989. Ačkoliv se oficiálně jedná o nově vzniklou stranu, tak minimálně z hlediska personálního, organizačního a do značné míry také programového se jedná o nástupnickou stranu KSČ⁶⁶.

KSČM vznikla 31. 3. 1990, kdy se konal její první ustavující sjezd, respektive 28. 11. 1990 kdy byla oficiálně zaregistrována jako nová samostatná strana (Mareš, 2011: 20). První řádný sjezd se konal v Olomouci ve dnech 13. a 14. 10. 1990, kde byl předsedou zvolen Jiří Svoboda a byl zde také přijat první samostatný program strany. Dalším předsedou strany a výraznou polistopadovou osobou z řad KSČM byl Miroslav Grebeníček, který tuto funkci vykonával až do své rezignace v roce 2005, kdy ho vystřídal dnes již také mnoho let v této funkci působící Vojtěch Filip.

Ačkoliv v prvních letech po roce 1989 prožívala tato strana vnitřní názorové střety, dlouhodobě se jí dařilo ve všech volbách dosahovat úspěchů, které ji řadily k nejsilnějším stranám. Ve volbách v roce 2002 se jí podařilo v rámci koalice s menším levicovým subjektem Demokratické levice nazvané Levý blok získat 14,05 % hlasů (ČSÚ, 2002). Podobných výsledků KSČM dosahovala opakovaně již jako samostatně kandidující subjekt a byla relativně úspěšná nejen ve volbách parlamentních, ale i všech ostatních. Obsazovala místa v Senátu, má své zástupce v Evropském parlamentu, aj. Při posledních volbách do PS PČR v roce 2017 však KSČM dosáhla pouze na 7,76 % hlasů (ČSÚ, 2017). To je považováno

⁶⁵ Komunistická strana Čech a Moravy

⁶⁶ Komunistická strana Československa

samozřejmě za neúspěch a ve srovnání s rokem 2013 kdy ve stejných volbách dosáhla na 14, 91 % hlasů (ČSÚ, 2013), což můžeme označit za standardní volební výsledek KSČM, se jedná o výraznou ztrátu.

KSČM se profiluje jako levicová strana, jejímž dlouhodobým programovým cílem je socialismus (KSČM, Organizace KSČM a její dlouhodobé cíle).

Organizační strukturu KSČM tvoří jako nejmenší jednotka *Základní organizace*, dále jsou to *Okresní (městské) organizace*, nad nimi v hierarchické struktuře jsou pak *Krajské organizace KSČM*. Minimálně jednou za čtyři roky je svoláván *Sjezd KSČM*, který je jejím nejvyšším orgánem, přičemž mezi sjezdy je jím *Ústřední výbor KSČM*, který je svoláván nejméně jedenkrát za čtvrtletí. Mezi celostátní orgány strany patří také *Výkonný výbor ÚV KSČM*, který je výkonným orgánem *ÚV KSČM* a působí jako statutární orgán KSČM (KSČM, Organizace KSČM a její dlouhodobé cíle).

5.3.2 Programová stanoviska

Komunistická strana Čech a Moravy akcentovala téma migrace a migrační krize poměrně značně. Již dříve, tedy nejenom v období několika měsíců před konáním voleb do PS PČR, strana dávala najevo svůj postoj a její zástupci se vyjadřovali k tématům, jako jsou tzv. „povinné přerozdělovací kvóty“, ochrana vnějších hranic, apod.

I v samotném programu KSČM „*Jsmě Váš hlas!*“ najdeme poměrně silný důraz na témata přímo se odkazující k migrační krizi. V části volebního programu nazvaném „*Stručný volební manifest*“, kde strana chtěla zdůraznit pro ni právě ta témata, která považovala za důležitá, a která chtěla směrem k voličům komunikovat, najdeme hned v čl. I „*Život bez obav*“ stručný, ale výstižný a srozumitelný bod: „*řešme příčiny migrační krize, odmítáme vnucované kvóty na přerozdělování cizinců*“ (Program KSČM, 2017: 7). V tomto článku mimo přímého odkazu a celkem srozumitelného postoje k migrační krizi najdeme celkově tematiku vztahující se k zajištění bezpečnosti, apod. Tím, že tuto tematiku zařadili hned do prvního článku ještě před pro KSČM typická témata jako je akcentování sociální spravedlnosti, zajištění ve stáří, či chudoba, dávají najevo svůj postoj a důležitost tohoto tématu.

KSČM chce zamezovat zesilování migračních vln a opakování se migrační krize pomocí preventivních vojenských akcí, avšak výhradně se souhlasem OSN (Program KSČM, 2017: 21). Strana navrhuje řešení migrace a migrační krize zejména z hlediska potírání příčin v místech odkud migranti do Evropy přicházejí, což považuje za efektivnější než za řešení

tvořená ad hoc a uplatňovaná až v době, kdy migranti již opustili své domovy a přesouvají se do Evropy. Požaduje také větší a přímou odpovědnost za zvládnutí migrační krize a předcházení dalším velkým migračním vlnám od států, které se podílely na destabilizaci některých států v regionu na severu Afriky či na Blízkém Východě. „*Důraz v řešení migrační krize klást na řešení jejích příčin, stabilizaci poměrů v místě jejího vzniku a větší odpovědnost států, které se spolupodílely nebo zapříčinily destabilizaci tamních režimů*“ (Program KSČM, 2017: 21).

Ačkoliv ve volebním programu KSČM zmiňuje nutnost společného postupu v rámci Evropské unie a požadují od EU regulaci migrace⁶⁷, tak zároveň požadují, aby se toto dělo v rámci respektování suverenity členských zemí. Dokonce několikrát je ve volebním programu zmíněn negativní postoj a jasné odmítnutí tzv „migračních kvót“. Kromě již výše zmíněných preventivních vojenských zásahů chce KSČM řešit migrační krizi zvýšenou formou humanitární pomoci, která by byla lépe cílena na ty skutečně potřebné (Program KSČM, 2017: 22).

Dle výše nastíněného programu lze konstatovat, že KSČM vidí řešení migrační krize zejména v politice imigrační, ale klad důraz na preventivní opatření v místech, odkud migranti přicházejí. Skrze výše navrhovaná řešení jako jsou preventivní vojenské zásahy a také posílení humanitární pomoci můžeme dovodit, že příčiny migrace vidí v hledisku částečně ekonomickém, částečně environmentálním, ale také vidí příčinu v ohrožení samotného života některých migrantů, což naznačuje, že KSČM sice nepřímou, ale uznává, že v rámci migrační krize se jedná minimálně částečně o migraci nucenou způsobenou negativními faktory.

5.3.3 Odborné expertní zázemí

Ačkoliv se v případě KSČM na rozdíl od SPD, ale částečně i SZ⁶⁸, jedná o již dlouhodobě zavedenou stranu s fungující regionální stranickou hierarchií a strukturou, včetně zavedeného zázemí co se týká aparátu i odborného zázemí, tak v současné chvíli není platný žádný samostatný dokument, který by uceleně definoval či upravoval nastavení a fungování odborných komisí, které však reálně fungují, přičemž toto je upravenou částečně jen v samotných stanovách KSČM (Respondent č. 9). „*Stranické orgány spolupracují s*

⁶⁷ Rozumějme migraci ve smyslu migrantů přicházejících ze států Střední a Severní Afriky či Blízkého východu do Evropy.

⁶⁸ Připouštím, že toto je částečně diskutabilní zejména s ohledem na kapitulu 5.3.1.

dobrovolným aktivem členů a sympatizujících s KSČM. Podle potřeby vytvářejí stálé nebo dočasné komise, pracovní skupiny, sekce či rady pro odbornou a koordinační činnost. Do nich podle podmínek zařazují zejména odborníky jednotlivých profesí“ (Stanovy KSČM, čl. V., odst. 41).

Strana disponuje *Oddělením odborného zázemí při ÚV KSČM⁶⁹*, které koordinuje činnost onoho odborného zázemí (Respondent č. 7), respektive mimo jiné odborné komise, dle konkrétní oblasti či profesního zaměří, přičemž ty se dále ještě mohou dělit na jednotlivé sekce (Respondent č. 7). Celkově má odborné zázemí KSČM ve svých komisích a sekcích přibližně sto členů (Respondent č. 7).

Migrační politika a téma migrační krize bylo a je projednáváno v *Komisi bezpečnostní a branné strategie při ÚV KSČM*, konkrétně v *Sekci bezpečnostní politiky*, jejímž vedoucím je pan Z. Maršíček, který je také zároveň členem *Stínové vlády KSČM* pro resort vnitra (Respondent č. 9). Na tuto sekci se v rámci svého výzkumu dále zaměřuji především. Sekce má v současné době dvanáct členů, a pro práci a fungování dané sekce je to dle respondenta č. 8 dostačující (Respondent č. 8).

5.3.4 Atributy analytické kapacity

Makro úroveň

Jak jsem již zmínil v kapitole⁷⁰ zde výše, *Sekce bezpečnostní politiky* má 12 členů a je součástí *Komise bezpečnostní a branné strategie při ÚV KSČM*.

Členové jsou vybírání na základě doporučení či návrhu obvykle krajských organizací, avšak není to pravidlo a v podstatě může člena navrhnout i např. organizace okresní či místní. Cílem je, aby byly zastoupeny všechny kraje, což se v současné chvíli nedaří naplnit. Není podmínkou, že se členem sekce může stát pouze straník, avšak je nutná alespoň ideová blízkost ke KSČM a také nějaká dlouhodobější spolupráce s daným zájemcem o členství v sekci (Respondent č. 8). Od členů je také vyžadována určitá odborná úroveň či erudovanost, přičemž za toto odpovídá vedoucí sekce, který si zároveň vede aktuální seznam členů. Tyto odborné znalosti jsou po doporučení konkrétního zájemce o členství v sekci ještě před přijetím za člena vedoucím sekce, který je zodpovědný za výběr konkrétního člena sekce. Avšak zůstává realitou, že se celkově KSČM včetně odborného zázemí i této konkrétní sekce

⁶⁹ „*Oddělení pro odborné zázemí, občanský sektor a mládež ÚV KSČM*“

⁷⁰ Kapitola 5.1.3

potýká spíše s nedostatkem iniciativních členů, a tedy ačkoliv se vedoucí *Sekce bezpečnostní politiky* snaží zachovat určitou míru úrovně členů sekce, je konfrontován s touto realitou.

„Většinou je to tak, že většinou zavolají z kraje, z krajů, z krajských výborů. Řeknou, že mají typ na pracovníka, kterého by zajímala práce v sekci. My si ho do sekce pozveme, zjistíme jeho úroveň odbornou, rozhodne se. Ale většinou nejsme v situaci, kdy bychom mohli odmítnout“ (Respondent č. 8).

Předsedové či vedoucí odborného zázemí jsou vybíráni vždy svým nadřízeným orgánem. Předseda komise je vybrán *Výkonným výborem ÚV KSČM*, přičemž *Ústřední výbor KSČM* musí následně tuto volbu potvrdit. Vedoucího sekce vybírá předseda komise, je však ještě nutné schválení ze strany *Výkonného výboru ÚV KSČM* (Respondent č. 9).

Od členů se předpokládá konkrétní obsahový zájem, který obvykle vychází z jejich zaměření, co se týče vzdělání, a často zároveň profesních zkušeností. Jedná se tedy v převážné většině o funkční experty. *„Dostáváme třeba typy z krajských, z krajů, atd. Tam mají vytipované lidi, kteří se i na úrovni toho kraje zabývají bezpečnostní politikou. A dávají nám prostě informace o situaci, o těch třeba bývalých pracovnících, kteří dělali v bezpečnosti, já to klidně řeknu, jo. I po roce 1989, kteří třeba odešli po tom, a kteří teda pro nás pracují.“* (Respondent č. 8).

Sekce se snaží spolupracovat s poslanci formou zpracovávání materiálů pro jejich potřebu nebo například pořádáním seminářů. *„My pořádáme semináře, na které zveme naše zastupitele, kteří v rámci své působnosti se zabývají migrační politikou“* (Respondent č. 8). Sekce se snaží získávat zpětnou vazbu například od poslanců, přičemž se to daří s různou mírou úspěšnosti a je to dáno spíše individuálně. Spíše jsou využívány neformální vazby a osobní kontakty (Respondent č. 9).

Schůze či jednání sekce se konají jednou za dva až tři měsíce, případně v mimořádných a tedy i kratších intervalech, pokud si to situace vyžádá. Schůze svolává vedoucí sekce. Vedoucí sekce a členové mezi sebou komunikují převážně elektronicky.

Materiály k projednávání a podněty ke zpracování materiálů chodí buď jako žádosti často od poslanců nebo i sami členové mohou navrhnout ze své iniciativy konkrétní problematiku. Program jednání však závisí převážně na vedoucím, respektive předsedovi⁷¹ dané sekce, který tak má hlavní slovo nejenom v personálním složení členů, ale také v obsahové náplni práce sekce.

Členové sekce nejsou za svou práci placeni (Respondent č. 7).

⁷¹ Respondent č. 9 často používá označení předseda sekce

Respondenti se shodli v tom, že současné nastavení fungování odborných komisí a sekcí je dostačující a odpovídá potřebám strany (Respondent č. 7, Respondent č. 8 a Respondent č. 9).

Mezo úroveň

Ačkoliv se vedoucí sekce snaží udržet dobrou úroveň odborného zázemí v dané sekci i tím, že se snaží zapojit do práce v této sekci i mladší lidi, je limitován reálným stavem členské základny KSČM, která má klesající tendenci a vyznačuje se celkovým stárnutím členů a tedy i sníženou mírou jejich iniciativy (Respondent č. 9).

Zmíněná sekce navíc není primárně zaměřena jen na migrační politiku⁷², i když ji migrační krize dostala do popředí zájmu nejenom v samotné sekci, ale celkově ve straně. Sekce se zpětně na tuto situaci snaží reagovat.

Jak jsem již zmínil výše, v sekci působí převážně funkční experti, kteří velmi často profesně působili v bezpečnostních složkách státu, přesto lze složení sekce označit za částečně nesourodé. „*Problémem je i celkově širší záběr obsahové náplně sekce....Přestože většina kolegů působil v bezpečnosti, každý se věnoval něčemu jinému...*“ (Respondent č. 9).

Sekce bezpečnostní politiky ani celkově *Komise bezpečnostní a branné strategie* nedisponuje vlastními finančními prostředky. Může si však požádat o přidělení finančních prostředků na konkrétní věc nebo např. na pořádání konkrétního semináře (Respondent č. 7).

Mikro úroveň

Respondent č. 8 má dokončené vysokoškolské vzdělání vojenského zaměření. Mimo dalších civilních pracovních zkušeností v minulosti sloužil v ozbrojených bezpečnostních složkách a vykonával také funkci poslance Parlamentu České republiky, přičemž z tohoto období má nejenom kontakty ve vedení KSČM, ale má přímé vazby na kolegy, kteří i dnes zastávají ve straně vysoké funkce. Zároveň zná procesy fungování přijímání zákonů, ale také dobře zná fungování uvnitř strany. Aktivně se zajímá o migrační politiku, kterou v kontextu migrační krize považuje aktuálně za velmi důležitou veřejnou politiku. Je členem KSČM. Za svou současnou práci v odborném zázemí není nijak finančně odměňován (Respondent č. 8). Jedná se o funkčního a zároveň procesního experta.

Respondent č. 9 je spíše funkčním expertem. Má vysokoškolské vojensko-politické vzdělání. V minulosti pracoval u bezpečnostního sboru, poté v různých civilních

⁷² Neexistuje samostatná sekce pro migrační politiku.

zaměstnáních včetně dělnických. Nezajímá se dlouhodobě přímo o migrační politiku, ale vzhledem k tomu, že je členem sekce, která má migrační politiku ve své agendě a také tomu, že opatření v rámci migračních politik souvisí s prvky politiky bezpečnostní, pravidelně se setkává s materiály týkající se jak migrační politiky, tak přímo migrační krize. Svou práci v odborné komisi a sekci vykonává bez nároku na finanční odměnu (Respondent č. 9).

Respondenti se shodli, že zázemí pro odborné komise, které jim poskytuje strana je dostačující a na kvalitní úrovni. V současné době jsou problémy především personální, neboť ještě nedávno nebyla migrační politiky v tak zorném úhlu pohledu nejenom obecně veřejnosti, ale co je v tomto bodě důležité, ani v samotně KSČM, což se změnilo právě s rokem 2015 a migrační krizí a vysoký zájem o migrační politiku obecně se přenesl až do volebního roku 2017, vzhledem k tomu, že téma migrace a migrační krize bylo silně zastoupeno v tomto roce ve volebním programu KSČM. Je tedy možné konstatovat, že ve straně existuje poptávka po expertíze minimálně v této oblasti, kterou se daří jen těžko naplňovat (Respondent č. 9).

Respondent č. 7 není přímo členem *Sekce bezpečnostní politiky*. Pracuje v oddělení odborného zázemí jako určitý koordinátor a má na starosti zabezpečení chodu odborného zázemí jako celku (Respondent č. 7). Tento respondent pracuje na plný úvazek a tedy je finančně za svou práci ohodnocen.

5.3.5 Propojení expertního zázemí a volebního programu

Jak již bylo zmíněno v textu výše, KSČM poměrně značně akcentovala ve volebním programu pro volby do PS PČR na podzim roku 2017 téma migrace a migrační krize.

Sekce bezpečnostní politiky zpracovává pravidelně jednou za půl roku *Zprávu o bezpečnostní situaci* a jeden z hlavních bodů je i migrační politika (Respondent č. 8). „Přičemž se v této, respektive v těchto posledních dvou zprávách se již objevovaly hrubé obrysy, ze kterých jsme pak při zpracování návrhů pro volební program my jako členové sekce také vycházeli...“ (Respondent č. 9).

Na tvorbě materiálů pro volební program se nepodílelo jenom oněch dvanáct členů zmíněné sekce, ale také odborníci, se kterými sekce spolupracuje a to zejména některé neziskové organizace, které jsou však ideově straně blízké⁷³. Sekce při zpracovávání výše zmíněné zprávy jednou za pololetí vychází zároveň z materiálů Ministerstva vnitra ČR a také

⁷³ Především to byli odborníci z Klubu společenských věd, z. s. a Centra strategických a teoretických studií.

z informací od zainteresovaných poslanců, kteří díky své funkci mají přístupy k relevantním materiálům, přičemž to se následně také promítlo do volebního programu (Respondent č. 9).

Důležitou roli při zpracovávání dokumentů pro volební program hrál vedoucí sekce, který díky svému dřívějšímu i současnému⁷⁴ politickému angažmá má přístup ke kvalitním podkladům a expertíze na dané téma.

V KSČM funguje „*Komise pro programové otázky*“ neboli „*Programová komise*“, které sekce své návrhy volebního programu zasílala. Tato programová komise je zodpovědná za sumarizování všech bodů, respektive všech oblastí a za podobu volebního programu, a také zároveň určitým způsobem koordinuje činnost ve smyslu stanovování termínů, apod. Podoba návrhů programových bodů však vzniká a vychází ze samotné sekce. Poslední slovo má *Výkonný výbor*, který programové body schvaluje. Ačkoliv někdy probíhalo i neformální „předjednávání“ stalo se, že *Výkonný výbor* vrátil sekci k přepracování část programu týkající se migrační krize (Respondent č. 8).

6. Závěr

Ve své diplomové práci jsem prováděl výzkum expertních kapacit vybraných politických stran v České republice v oblasti migrační politiky, kdy jsem se zaměřil mimo jiné také na migrační krizi jako na fenomén posledních dvou let, který s migrační politikou bezprostředně souvisí. Přičemž z hlediska aktuálnosti jsem toto propojil s volebním programem pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR konané v říjnu roku 2017.

Ve výzkumu jsem neměl za cíl postihnout detailně migrační politiku nebo politiky nižší úrovně. Migrační politiku a také migrační krizi jsem v jejích typologických, respektive deskriptivních částech přizpůsobil potřebám své práce, které korespondovaly s jejími cíli.

Diplomová práce je teoreticky ukotvená v konceptu „policy work“ a „policy analytical capacity“. Migrační politika a její typologizace mi sloužila také jako určité teoretické uchopení těch částí volebního programu zkoumaných stran a hnutí, které určitým způsobem v převážné většině reagují na migrační krizi.

Jedním ze stěžejních způsobů získání dat pro můj kvalitativní výzkum bylo provedení polostrukturovaných rozhovorů doplněných o dotazníky s relevantními respondenty. Ještě

⁷⁴ Vedoucí sekce je člen stínové vlády KSČM pro resort vnitra.

před konáním rozhovorů jsem si prošel stranické dokumenty typu statusů komisí či stanov strany a také volební programy či případně prohlášení zástupců dotčených stran.

Hlavním cílem a zároveň hlavní otázkou výzkumu bylo zjištění, jakými expertními kapacitami disponují strany KSČM, SPD a Strana zelených ve svých odborných komisích. Zmíněné bylo podrobněji definováno jednotlivými podotázkami, kdy jsem se zaměřoval mimo jiné na míru analytické kapacity ve zkoumaných komisích či sekcích. Chtěl jsem zjistit, jak dané komise fungují, jak je nastaveno propojení komise a volebního programu, jaký typ expertů v nich působí a jak jsou místa v odborné komisi obsazována?

Podotázky mého výzkumu se zaměřily již na volební program strany, respektive jeho část týkající se migrace, migrační politiky a nejvíce migrační krize. Chtěl jsem analyzovat volební program a zjistit jaký typ migrace či migrační politiky strany ve svém programu prosazují? Jednou z otázek bylo také prosté popsání programových bodů, na což jsem již odpověděl v kapitolách 5.1.2, 5.2.2 a 5.3.2.

Obecně lze říci, že všechny strany se pohybují alespoň částečně v rovině politiky imigrační, ovšem nejvíce SPD a nejméně pak Strana Zelených. SPD navrhuje striktní přístup a nacionalistický typ této politiky. Vychází z toho, že v rámci migrační krize se jedná o migraci nelegální a také více méně dobrovolnou. KSČM se také pohybuje v intencích imigrační politiky. Klade důraz na preventivní opatření. Důvody migrace spatřuje v oblasti částečně ekonomické a částečně environmentální. Lze tedy konstatovat, že migraci v rámci migrační krize vnímá částečně jako dobrovolnou i nucenou. Strana zelených sice také ve svém volebním programu zmiňuje určitý požadavek na funkčnost imigrační politiky, více se však zabývá politikou azylovou, kdy zdůrazňuje nutnost její reformy a také politikou integrační, kdy vyzývá, aby se Česká republika více zapojila do přijímání a integrace uprchlíků. Ze zmíněného lze dovodit, že Strana zelených považuje migraci spíše za nucenou.

Zde již přistoupím k zodpovězení otázek, týkající se expertních kapacit.

Dle mnou zjištěných atributů a vlastností analytické kapacity, nejvyšší mírou analytické kapacity ve zkoumané sekci disponuje Strana zelených. Sekce má celkově vysoký počet členů, členové jsou aktivní jak ve vyhledávání konkrétních politických témat, tak byli aktivní i při tvorbě programových návrhů. Členové včetně předsedy sekce jsou propojeni skrze profesní působení významně s neziskovým sektorem, ale také se sektorem veřejným, což jim pomáhá při práci v odborném zázemí a má kladný vliv na formulování stanovisek,

včetně podkladů pro volební program. Nikdo ze členů sekce není za svou práci placen. *Sekce pro zahraniční politiku* sice nemá vlastní finanční prostředky, může si ale požádat o nějaké v rámci vnitrostranického grantového financování. Na druhou stranu aparát strany poskytuje sekci podporu z pohledu toho, že sekce může využívat technického zázemí strany a centrální kancelář disponuje placeným pracovníkem, který vykonává určitou administrativní činnost a podporu odbornému zázemí. V sekci působí především funkční experti, ale také analytici veřejných politik. Sekce nemá problém s nabíráním i mladších členů. Do sekce se může přihlásit každý člen i nestraník. Velkou roli co do odpovědnosti, ale i aktivity nejenom při přijímání členů hraje vedoucí sekce, který je spíše neformálně volen a zároveň schvalován ústředním orgánem strany. Je zde určitý standardizovaný a zavedený proces fungování odborného zázemí včetně předávání výstupů a stanovisek pro volební program, jehož finální podobu však schvaluje *Předsednictvo*. Někteří klíčoví členové předsednictva jsou dokonce členy sekce a tak z větší části to, co se objevilo v programu, odpovídalo stanoviskům sekce. Členové sekce mezi sebou komunikují často elektronickou formou, včetně připomínkování a hlasování „per rollam“, což se dělo i u návrhů pro volební program. Sekce působí de facto jako určitý poradní orgán vedení strany.

Sekce zvládá pokrývat poptávku po expertíze.

Z mého výzkumu mi vyšla jako druhá strana KSČM, která disponuje již nižší mírou analytické kapacity. V diplomové práci jsem se zaměřil na *Sekci bezpečnostní politiky*. Může sice využívat materiálního zázemí strany, respektive jejích prostor, disponuje navíc podporou v podobě *Oddělení odborného zázemí*, které určitým způsobem koordinuje činnost komisí. Nemá však k dispozici své finanční prostředky a žádný z členů sekce není za svou práci placen. Sekce si ale může požádat o poskytnutí finančních prostředků na konkrétní akci nebo seminář. Členem sekce se může stát i nestraník, avšak celkově je zde problém s přijímáním nových členů. V sekci je relativně malý počet členů a nedaří se naplnit ani jeden z cílů, kterým je, aby v sekci byl zastoupen každý kraj, ačkoliv jsou členové vybíráni a doporučováni, resp. „vytipovávaní“ již na úrovni krajských nebo i nižších organizačních jednotek strany. Vedoucího sekce lze označit za relativně kvalitního odborníka, přičemž se jedná částečně o funkčního experta a částečně o experta procesního. Celkově však v sekci převládají funkční experti. Obsazování míst v sekci je více méně standardizováno. Vedoucí sekce je jmenován do funkce předsedou *Komise bezpečnostní a branné strategie při ÚV KSČM*, přičemž je potvrzován ve funkci ze strany VV ÚV KSČM. V poslední době vzrostla ve straně poptávka po expertíze v oblasti migrace a migrační politiky. Nedaří se však

dostatečně naplnit sekci větším počtem členů, kteří by byli kvalitními odborníky přímo v dané věci.

V odborném zázemí KSČM funguje komise, která se zabývá přímo formováním a sumarizováním stanovisek a návrhů z jednotlivých komisí a sekcí a pak je předává ke schválení ústřednímu orgánu strany. Tento proces je tedy standardizován, avšak vzhledem k tomu, že v sekci nejsou přímo aktivní členové vedení strany, musela sekce některá stanoviska přepracovat.

Stranou s nejnižší mírou analytické kapacity byla SPD, což můžeme přičíst tomu, že existuje relativně krátce. Na druhou stranu odborné zázemí bylo vytvořeno právě s požadavkem na přípravu programových stanovisek pro volby do PS PČR 2017. Důležitou roli zde hrají osobní vazby, což se projevuje i v obsazování místa vedoucího „*Skupiny programové komise pro otázky migrační krize a imigrace*“, který byl jmenován de facto přímo předsedou hnutí. Obdobný princip je uplatňován na získávání řadových členů, kterých jak však v současné chvíli velmi malý počet. Skupina nedisponuje finančními prostředky a členové nejsou za svou práci nijak placeni. Nemůže ani využívat nějakého zázemí aparátu, kdy není formalizováno fungování ve vztahu ke straně ani uvnitř odborného zázemí, což se týkalo i vytváření programových stanovisek, kdy byl patrný vliv od lidí z vedení strany, kteří nejsou odborníky v daném tématu. Zmíněné je obecně problém i samotné *Skupiny*, kde najdeme funkčního experta, ale převažují zde experti procesní se zkušenostmi, které však nabyli již před delší dobou. Ačkoliv byl primární účel zřízení odborného zázemí vytvoření volebního programu, byli a jsou jeho členové využíváni například při rychlých konzultacích s limitující mírou možnosti vytvoření kvalitní expertízy, při například výstupech členů vedení strany na téma migrace a migrační krize v médiích, což se s ohledem na volební program u SPD dělo poměrně často.

Celkově lze říci, že v hnutí sice existuje vysoká poptávka po expertíze, avšak daří se jí jen velmi těžko uspokojovat vzhledem k nízkému počtu kvalitních odborníků.

Na závěr musím konstatovat, že mnou provedený výzkum není kompletním hodnocením odborného vnitrostranického zázemí u zmíněných stran, jelikož jsem šetření prováděl na vybraných komisích a sekcích, které mají ve své agendě na starosti migrační politiku a zejména také obecně migraci a migrační krizi.

Realizovat výzkum bylo poměrně složité vzhledem k tématu a ochotě respondentů zúčastnit se polostrukturovaných rozhovorů.

Závěrem bych chtěl konstatovat, že se mi podařilo najít odpovědmi na stanovené otázky a dosáhnout cílů práce, které jsem si stanovil.

7.Summary

The diploma thesis has focused on expert capacities of selected political parties in the Czech republic in the field of the migration policy in context of election programs for the House of Commons election in the Czech republic in 2017.

I wanted to explain functioning of expert capacities of the three czech political parties. The parties are SPD, KSČM and Strana zelených.

I used quality research and semi-structured interview and questionnaires.

The whole research corresponded with the objectives and questions of the research declared in the first part of the diploma thesis.

The highest degree of the analytical capacity in the examined commissions and sections has Strana zelených, second is KSČM and the lowest degree of the analytical capacity has SPD maybe because of its foundation recently.

Strana zelených wanted to improve functioning of an asylum policy and required connection of Czech republic in receiving of the migrants and doing integration policy in election program. SPD want strict application of immigration policy and says that migration is voluntary and tool of islamization of Europe. KSČM suggests preventive measures in the countries of migrant's origin.

Finally I have to say that I was able to answer questions of the research and to fill objectives of the diploma thesis.

8. Použitá literatura a zdroje

AYDIN, U., *The Syrian Refugee Crisis: New Negotiation Chapter In European Union-Turkey Relations*, Khazar Journal Of Humanities & Social Sciences 19, no. 2 (June 2016): 102–118

BARŠOVÁ, A. a BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. Monografie, sv. č. 15

BŘICHÁČEK, T. *Unie ve víru migrační krize*. Vydání první. Praha: Institut Václava Klause, 2016. ISBN 8075420233

COLEBATCH, H. K. *What work makes policy?*. Policy Sciences. 4/2006, s.,309-321.

COLEBATCH, H.K, HOPPE, R. & MIRKO NOORDEGRAAF (EDS.). *Working for policy*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010. ISBN 9789089642530

CRAFT, J., HOWLETT, M. *Subsystem Structures, Shifting Mandates and Policy Capacity: Assessing Canada's Ability to Adapt to Climate Change*. Canadian Political Science Review. 1/2012, s. 3-14.

Člověk v tísní, *Středomoří – migrační brána do Evropy*, 2016 [online] [cit. 2017-08-29]
Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/migrace-v-souvislostech/stredomori-migracni-brana-do-evropy-3517gp>

Člověk v tísní, *Migrace v číslech*, 2017 [online] [cit. 2017-09-17] Dostupné z:
<https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/migrace-v-souvislostech/migracni-statistiky-4518gp>

ČSSD, „*M. Chovanec: Nepředpokládám žádné přijímání migrantů, protože ten systém je nastavený špatně, kvóty nefungují*“, [online] [cit. 2017-09-18] Dostupné z:
<https://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/m-chovanec-nepredpokladam-zadne-prijimani-migrantu-protoze-ten-system-je-nastaveny-spatne-kvoty-nefunguji/>

ČSÚ, *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. 6. – 15. 6. 2002*, 2002 [online] [cit. 2017-09-23] Dostupné z:
<https://volby.cz/pls/ps2002/ps3?xjazyk=CZ>

ČSÚ, *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2. 6. – 3.6. 2006*, 2006 [online] [cit. 2017-09-23] Dostupné z:
<https://volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>

ČSÚ, *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20. 10. 2017 – 21. 10. 2017*, 2017 [online] [cit. 2017-09-23] Dostupné z:

<https://volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ>

ČSÚ, *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. 2013 – 26. 10. 2013*, 2016, [online] [cit. 2017-09-23] Dostupné z:

<https://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>

ČT24, „*Černý den pro odpůrce kvót. Soud EU zamítl žaloby Slovenska a Maďarska*“, In:

ČT24 — Česká televize, Praha, 2017 [online] [cit. 2017-09-23] Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2231317-cerny-den-pro-odpurce-kvot-soud-eu-zamitl-zaloby-slovenska-a-madarska>

ČT24, „*Francie se staví proti Německu - trvalé kvóty na přerozdělování uprchlíků odmítá.*“,

In: ČT24 — Česká televize, Praha, 2016 [online] [cit. 2017-08-26]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1693735-francie-se-stavi-proti-nemecku-trvale-kvoty-na-prerozdelovani-uprchliku-odmita>

DENKOVÁ, A. *Proč Polsko s kvótami „zradilo“ Visegrád: chytrá diplomacie i domácí politika*. In: AMO.cz: Asociace pro mezinárodní otázky. EU-Media, s.r.o. , 2015 [online] [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/proc-polsko-s-kvotami-zradilo-visegrad-chytra-diplomacie-i-domaci-politika/>

DRBOHLAV, D. *Mezinárodní migrace obyvatelstva-pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)*. In *Menšiny a migranti v České republice*. vyd. 1. Praha: Portál, 2001

DRBOHLAV, D. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkudpřicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010

European Commission, „*EU-Turkey joint action plan*“, (October 2015), [online] [cit. 2017-10-05] Dostupné z: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-15-5860_cs.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5860_cs.htm)

European Commission - Press release, *European Commission makes progress on Agenda on Migration*, Brussels, 27 May 2015. [online] [cit. 2017-10-09] Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5039_en.htm

European Council, „*EU-Turkey statement, 18 March 2016*“, (March 2016), [online] [cit. 2017-09-29] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

European Council, „*Introductory remarks by President Donald Tusk at the meeting of EU heads of state or government with Turkey, 29 November 2015*“, (November 2015), [online] [cit. 2017-10-01] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/29-introductory-remarks-eu-turkey/>

FELLEGI, I.(1996). *Strengthening our Policy Capacity: Report of the Deputy Ministers Task Force*. Ottawa: Supply and Services Canada. 1996, 75 s. Dostupné online z: <http://publications.gc.ca/collections/Collection/SC93-8-1996-2E.pdf>.

FERRIS, E., KIRISCI, K., SHAIKH, S. „*Syrian Crisis: Massive Displacement, Dire Needs and a Shortage of Solutions*“, *Foreign Policy at Brookings*, (September 2013): 8

Frontex, „*Risk Analysis for 2016*“, (March 2016), [online] [cit. 2017-09-19] Dostupné z: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf

Frontex, „*Risk Analysis for 2017, (February 2017)*, [online] [cit. 2017-09-22] Dostupné z: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha, 2005. ISBN: 80-7367-040-2.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4

HLOUŠEK, L., *Strana Zelených*. In: Malíř, J., Marek, P. a kolektiv, *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, II. Díl: období 1938-2004*, Doplněk, Brno, 2005

HOWLETT, M., RAMESH, M., XUN WU. *Policy capacity: A conceptual framework for understanding policy competences and capabilities*. Policy and Society. Vol. 34, p. 165 – 171., 2015 Dostupné online z: https://www.researchgate.net/publication/284137897_Policy_capacity_A_conceptual_framework_for_understanding_policy_competences_and_capabilities

International Organization for Migration, *Fatal Journeys, Tracking Lives Lost during Migration*, 2017, Geneva, [online] [cit. 2017-09-21] Dostupné online z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/fataljourneys_countingtheuncounted.pdf

Jancarikova, T. a Lopatka, J. *Slovakia files lawsuit against EU quotas to redistribute migrants*. Reuters. [Online] Reuters, 2. prosince 2015. [cit.: 21. 6. 2017.] Dostupné online: <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-slovakia-idUSKBN0TL11K20151202>

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073672690

KSČM, *Organizace KSČM a její dlouhodobé cíle*, [online] [cit. 2017-10-08] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>

KSČM. *Stanovy Komunistické strany Čech a Moravy*. [online] [cit. 2017-10-08] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/dokumenty/stanovy/stanovy-kscm>

KUSCHMINDER, K, De Bresser, J., and Siegel, M. *Irregular Migration Routes to Europe and Factors Influencing Migrants' Destination Choices*. Maastricht, Belgium: Maastricht Graduate School of Governance, 2015. [online] [cit. 2017-08-25], Dostupné z: https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/irregular_migration_routes_maastricht_graduate_school_of_governance_june_2015.pdf

KUŠNIRÁKOVÁ, T., ČIŽINSKÝ, P. *Dvacet let české migrační politiky: Liberální, restriktivní, anebo ještě jiná?* Geografie, 116, č. 4, s. 497–517., 2011, Dostupné online: http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-7kusnirakova_cizinsky.pdf

Lidovky.cz, *"Chystá se obrat v kvótách na uprchlíky? Podle Tuska nefungují a jen dělí země EU"*, 2017, [online] [cit. 2017-08-25], Dostupné z: https://www.lidovky.cz/chysta-se-obrat-v-kvotach-na-uprchliky-podle-tuska-nefunguji-a-jen-deli-zeme-eu-1h2-/zpravy-svet.aspx?c=A171212_161231_In_zahranici_pev

MAREŠ, M. *Komunismus*. In Bastl, Martin – Mareš, Miroslav – Smolík, Josef – Vejvodová, Petra. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. 1. Vydání. Praha: Grada. 2011. ISBN 978-80-247-3797-3.

Migraceonline.cz, Karolína Babická, *Evropská migrační agenda a tolik kontroverzní kvóty*, 2015. [online] [cit. 2017-08-28] Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/evropska-migracni-agenda-a-tolik-kontroverzni-kvoty>

MTI. *Hungary files challenge against mandatory resettlement quotas at the Court of Justice of the European Union*. In: Government, Budapešť: kormany.hu, 2015. [online] [cit. 2017-10-01] Dostupné z: [http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/hungary-58 files-](http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/hungary-58-files-)

challenge-against-mandatory-resettlement-quotas-at-the-court-of-justice-of-the-european-union

NOVOTNÝ, V. *Co je „policy work“? Pracovní činnost v oblasti veřejných politik v teorii a praxi.* Politologická revue, 2/2013, s.136-158.

OKAMURA, T. *60 milionů migrantů do Evropy*, 2017, [online] [cit. 2017-09-18] Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-60-milionu-migrantu-do-evropy>

OSN, *Všeobecná deklarace lidských práv*, [online] [cit. 2017-09-10] Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UDHR_2016_CZ_web.pdf

PEČINKA, P. *Zelená zleva?*, Praha, G plus G s.r.o., 2002

POLÁŠEK, M., NOVOTNÝ, V., PEROTTINO, M. *Expertiza v politických stranách: téma a jeho teoretické uchopení.* Politologická revue 1, červen, 2014, s. 147—166.

RABUŠIC, L. a BURJANEK A. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003.

RADA EVROPSKÉ UNIE, *Rozhodnutí Rady (EU) 2015/1601 ze dne 22. září 2015, kterým se stanoví dočasná opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie a Řecka.* In: EUR-Lex [online]. Brusel: Úřad pro publikace [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?qid=1460817659544&uri=CELEX:32015D1601>

Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 20. 7. 2015. *2015 Consilium* Brusel: Evropská unie, 2016 [online] [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2015/07/20/>

SOBOTKA, B. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 15. září 2015 k situaci v oblasti migrace.* In: Vláda ČR. Praha: Vláda ČR (c) 2009-2016 [online] [cit. 2017-09-10]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenovevlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-15--09--2015-ksituaci-v-oblasti-migrace-134692/>

Sobotka, B. „Přidáním k žalobě bychom se vyautovali.“ In: Česká strana sociálně demokratická: Svoboda, spravedlnost, solidarita [online]. Praha: ČSSD [online] [cit. 2017-08-

29] Dostupné z: <https://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/b-sobotka-pridanim-k-zalobe-bychom-se-vyautovali/>

SPD, *Politické stanovisko SPD 10. 10. 2017*, 2017 [online] [cit. 2017-10-01] Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/politicka-stanoviska-spd-pro-tento-tyden-76>

SPD, *Stanovy SPD*, 2016, [získáno osobně] [cit. 2017-08-31]

SPD, *Program SPD*, 2017, [online] [cit. 2017-10-01] Dostupné z: <http://www.spd.cz/program>

Strana Zelených, *Program SZ*, 2017 [online] [cit. 2017-09-07] Dostupné z: https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf

Strana zelených. „*O nás – Odborné sekce*“, [online] [cit. 2017-10-08] Dostupné z: <https://www.zeleni.cz/odborne-sekce/>

Strany zelených, *Stanovy Strany zelených*, [online] [cit. 2017-09-17] Dostupné z: <https://i.zeleni.cz/doc/stranicky-predpis/stanovy-strany-zelenych>

UNHCR, „*Mediterranean arrival data 2017*“, [online] [cit. 2017-09-30] Dostupné z <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/53876>

Rozhovory:

Respondent č. 1, SPD – rozhovor proveden 20. 11. 2017

Respondent č. 2, SPD – rozhovor proveden 5. 12. 2017

Respondent č. 3, SPD – rozhovor proveden 5. 12. 2017

Respondent č. 4, Strana zelených – rozhovor proveden 23. 11. 2017

Respondent č. 5, Strana zelených – rozhovor proveden 30. 11. 2017

Respondent č. 6, Strana zelených – rozhovor neproveden⁷⁵

Respondent č. 7, KSČM – rozhovor proveden 28. 11. 2017

Respondent č. 8, KSČM – rozhovor proveden 28. 11. 2017

Respondent č. 9, KSČM – rozhovor proveden 9. 12. 2017

⁷⁵ Respondent č. 6 se omluvil z účasti na výzkumu krátce před konáním rozhovoru. Vzhledem ke vzniklé časové tísně se mi již nepodařilo zajistit pro výzkum jiného zástupce za SZ. Zároveň jsem už v té době měl provedené a zpracované rozhovory s respondenty za KSČM včetně jejich očíslování, které uvádím i v samotných rozhovorech. Proto jsem se rozhodl, že by již nebylo vhodné respondenty přečíslovat. Nechal jsem tedy původní číselné označení a pořadí, proto má poslední respondent označení číslem 9, ačkoliv bylo provedeno rozhovorů 8.

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 – osnovy rozhovorů

Příloha č. 2 – informovaný souhlas

Přílohy:

Příloha č. 1 – osnovy rozhovorů:

Osnova rozhovoru se šéfy vnitrostranických odborných komisí nebo šéfy odborů a oddělení v aparátu strany

Obvykle procesní experti nebo analytici, někdy mohou být kombinací všech čtyř typů tj. vč. funkčních a politiků

Ptát se nejen na současnost, ale pokud si to respondenti mohou pamatovat, tak i na minulost („takhle se to dělalo vždycky“?) a na dobu, kdy strana byla ve vládě/opozici.

Za „daná policy“ osazovat – tam, kde to má smysl – , konkrétní policy, o níž hovoříme. Pokud respondent nezná výraz policy, užívat pojmu veřejná politika, nebo mu to přiblížit na příkladu té policy, o které hovoříte.

V závorce za otázkou možnosti, kterému respondentovi dávat, pokud ho nic nenapadá, nebo jimi jeho odpověď rozvádět/doplňovat.

Záleží na to, zda hovoříte s šéfem odborné komise, nebo oddělení v aparátu. Podle toho používat komise/oddělení.

1. Jaké byly Vaše důvody pro zapojení se do práce na tomto tématu? (obsahový zájem, pracovní povinnost, potřeba mít přehled o dění...)

2. Kde se na dané policy dnes pracuje především, ve straně nebo ve vládě (příp. quasivládním orgánu typu „nezávislé komise“ ustavené vládou)?

3. Pro vládní strany: Jak v přípravě dané policy pomáhá aparát ministerstev, jakou část práce ministerstva dělají?

4. Je zvykem, že poslanec/senátor/ministr se s vaší komisí/oddělením radí?

Jak se dozvídáte o práci ministra/senátora/poslance na dané policy? (informuje vás neformálně, formálními kanály typu newsletter, na pravidlených poradách/setkáních nějakého druhu, jen z médií...)

5. Jaká je v přípravě dané policy role aparátu strany? (organizuje jednání, z aparátu vychází agenda, aparátu se předává projednaná agenda ke schválení nebo třeba zajistí místnost, občerstvení, rozesílá účastníkům výsledky a podklady jednání...).

6. S jakými organizacemi mimo stranu spolupracujete na dané policy? (ministerstva, univerzity nebo jiná akademická pracoviště, zájmové svazy jako odbory nebo Hospodářská komora, neziskové organizace, jiné politické strany ze stejné stranické rodiny v ČR nebo v zahraničí..., ať uvede příklady)

V čem tato spolupráce spočívá? (scházíte se k poradám, výměna materiálů a dat...)

7. Kdo vybírá členy komise/oddělení?

Znal jste členy komise/oddělení dříve, než jste se ocitl v jejím čele?

Pokud neznal a rozhoduje on: **Kdo vám je doporučil? Někdo ze stávajících členů? Nebo se přihlásili sami?**

Je členem komise/oddělení někdo z titulu své funkce automaticky? (protože má nějakou funkci ve straně, protože zastupuje region... ať uvede příklady a jakou roli takový člen v komisi má)?

Každý, kdo se na práci podílí je evidován jako člen komise/oddělení? (příp. podílel se na přípravě dané policy někdo, kdo nebyl členem?)

8. Na základě čeho se někdo stane členem komise/oddělení? (politická pozice, profesní zaměření, odbornost, ... ať uvede příklady)

Pokud známe členy komise/participanty na tvorbě policy: **Jaké byly důvody pro oslovení právě těchto lidí/Jaké jsou důvody spolupráce právě s těmito lidmi?**

9. Jakou roli hraje v rozhodování o členství v komisi/ oddělení ideová blízkost ke straně?

Jsou všichni členové komise/oddělení straníci? A pokud jsou, je to proto, že musí být?

Jsou členové komise/oddělení za svou práci placeni? (pokud ano, jak - pravidelná mzda, smlouva na konkrétní práci)

10. Kdo svolává schůze komise/oddělení? (pravidelná práce, šéf, tajemník, kolektivní rozhodnutí členů, orgán strany, ministerstvo...)

Jak často se scházíte? (podle potřeby, pravidelně v návaznosti na nějaký cyklus např. přípravu zákona, pravidelně x krát za rok...)

Kdo zadává témata práce/odkud přichází podněty? (vnitřní rozhodnutí (vedoucí/členové), rozhodnutí vyšších/nížších orgánů strany, žádost od poslanců nebo senátorů...popřípadě kvantifikovat)

11. Kolik členů má vaše komise/oddělení? Lze to vyjádřit úvazky? (kolik lidí na plný úvazek se zabývá jen touto činností)

Jak velký je váš rozpočet? (míněno konkrétní komise/oddělení, příp. podíl na rozpočtu celého organizačního bloku)

Jaká je struktura vašeho ročního rozpočtu? (provoz, analytická činnost/mzdy analytiků, prezentace)?

12. V jaké výstupy ústí práce vaší komise? (Typy: materiály pro veřejnost (novinové články, internet, podklady pro vystupování poslanců či ministrů v médiích, programové dokumenty, ...), materiály pro interní potřebu (texty k vnitrostranické diskusi, podklady pro práci poslanců, ministrů atd.), nebo jiné materiály (jaké?).)

Do těchto výstupů ústí vaše práce přímo, nebo musí váš postup ještě někdo schvalovat, nebo mu dávat definitivní podobu?

Pokud musí někdo schvalovat, kdo?

13. Je na výstupy Vaší komise nějaká reakce (ať už pozitivní či negativní) a pokud ano, jaká? (primárně z vedení strany – na to se vždy zeptat, pokud by to respondent vynechal –, ale i z různých pater strany, z aparátu strany, od řadových členů, z médií, z odborných kruhů...).

14. Dokážete své návrhy prosadit (tj. návrhy komise/oddělení)? Jak se to projevuje (ať respondent pokud možno uvede konkrétní příklad u dané policy)?

Příp. doplnit možnostmi: stávají se součástí stranických programů? osvojují si je vaši poslanci/ministři v diskusi se zástupci jiných stran nebo při veřejných vystoupeních? stávají se věcným záměrem zákonů? předkládá je poslanec/ministr jako konkrétní opatření typu paragrafovaného znění zákona?

15. Domníváte se, že stávající způsob generování expertízy ve vaší straně odpovídá v zásadě jejím potřebám, nebo by se měl změnit? Pokud měl, jak?

Osnova rozhovoru s funkčními experty

Funkční experti

Ptát se nejen na současnost, ale pokud si to respondenti mohou pamatovat, tak i na minulost („takhle se to dělalo vždycky“?) a na dobu, kdy strana byla ve vládě/opozici.

Za „daná policy“ osazovat vždy konkrétní policy, o níž hovoříme. Pokud respondent nezná výraz policy, užívat pojmu veřejná politika, nebo mu to přiblížit na příkladu té policy, o které hovoříte.

V závorce za otázkou možnosti, kterému respondentovi dávat, pokud ho nic nenapadá, nebo jimi jeho odpověď rozvádět/doplňovat.

1. Pro funkčního experta mimo stranu: Jaké byly důvody pro Vaše rozhodnutí spolupracovat s touto stranou na tomto tématu?

Pro ostatní typy funkčních expertů: **Jaké byly Vaše důvody pro zapojení se do práce na tomto tématu?** (obsahový zájem, pracovní povinnost, potřeba mít přehled o dění....).

2. Kde se na dané policy dnes pracuje především, ve straně nebo ve vládě (příp. quasivládním orgánu typu „nezávislé komise“ ustavené vládou)?

3. Pro vládní strany: Jak v přípravě dané policy pomáhá aparát ministerstev, jakou část práce ministerstva dělají?

4. Jaká je v přípravě dané policy role aparátu strany? (organizuje jednání, z aparátu vychází agenda, aparátu se předává projednaná agenda ke schválení nebo třeba zajistí místnost, občerstvení, rozesílá účastníkům výsledky a podklady jednání...)

5. Je zvykem, že poslanec/ministr se s vámi/vaší komisí/oddělením přichází radit?

Jak se dozvídáte o práci ministra/poslance na dané policy? (informuje vás neformálně, formálními kanály typu newsletter, na pravidlených poradách/setkáních nějakého druhu, jen z médií....)?

6. Jak jste se stal členem komise? (někdo vás doporučil, z titulu funkce, někoho zastupujete...)

7. Jste za svou práci placen?

Pokud ano, je to váš hlavní či vedlejší příjem?

8. Kdo svolává schůze? (pravidelná práce, šéf, tajemník, kolektivní rozhodnutí členů, orgán strany, ministerstvo)

Jak často se scházíte (podle potřeby, pravidelně v návaznosti na nějaký cyklus např. přípravu zákona, pravidelně x krát za rok) nebo **jak často se účastníte schůzí komise?**

Kdo vám zadává témata práce/odkud přichází podněty (vnitřní rozhodnutí (vedoucí/členové), rozhodnutí vyšších/nížších orgánů strany, žádost od poslanců nebo senátorů, popřípadě kvantifikovat)?

9. V jaké výstupy ústí práce vaší komise? (Typy: materiály pro veřejnost (novinové články, internet, podklady pro vystupování poslanců či ministrů v médiích, programové dokumenty...), materiály pro interní potřebu (texty k vnitrostranické diskusi, podklady pro práci poslanců, ministrů atd.), nebo jiné materiály (ptát se jaké).)

10. Do těchto výstupů ústí vaše práce přímo, nebo musí váš postup ještě někdo schvalovat, nebo mu dávat definitivní podobu?

Pokud musí někdo schvalovat, kdo?

11. Je na výstupy Vaší komise nějaká reakce (ať už pozitivní či negativní) a pokud ano, jaká?

(primárně z vedení strany – na to se vždy zeptat, pokud by to respondent vynechal -, ale i z různých pater strany, z aparátu strany, od řadových členů, z médií, z odborných kruhů...).

12. Dokážete své návrhy prosadit (tj. vaše vlastní návrhy)? Jak se to projevuje? (ať respondent pokud možno uvede konkrétní příklad u dané policy; zajímá nás přitom nejen to, jestli něco dokázal prosadit skrze komisi, u funkčních expertů nás zajímá zda něco dokázali prosadit jakoukoli cestou, třeba osobní vazbou k decision-makers místo formální cesty přes komisi)

(Příp. doplnit možnostmi: stávají se součástí stranických programů? osvojují si je vaši poslanci/ministři v diskusi se zástupci jiných stran nebo při veřejných vystoupeních? stávají se věcným záměrem zákonů? předkládá je poslanec/ministr jako konkrétní opatření typu paragrafovaného znění zákona?)

14. Domníváte se, že stávající způsob generování expertízy ve vaší straně odpovídá v zásadě jejím potřebám, nebo by se měl změnit? Pokud ano, jak?

Osnova rozhovoru s organizátory odborného zázemí politických stran (obvykle systém vnitrostranických komisí, někdy též určitých oddělení aparátu strany)

Obvykle procesní experti nebo analytici, ale i specializovaní politici

Ptát se nejen na současnost, ale pokud si to respondenti mohou pamatovat, tak i na minulost („takhle se to dělalo vždycky“?) a na dobu, kdy strana byla ve vládě/opozici.

Zde se ptát spíše obecně, bez vazby na konkrétní policy. Pokud respondent nezná výraz policy, užívat pojmu veřejná politika, nebo mu to přiblížit na příkladu té policy, o které hovoříte.

V závorce za otázkou možnosti, kterému respondentovi dávat, pokud ho nic nenapadá, nebo jimi jeho odpověď rozvádět/doplňovat.

Předpokládáme, že u většiny stran budou odborné zázemí tvořit nejčastěji odborné komise, na ně tedy otázky směřovat především. Ale v některých stranách mohou roli v tvorbě policy hrát tak např. analytická oddělení aparátu apod..V rozhovoru proto zjišťovat obojí a zaznamenat případné rozdíly mezi fungováním komisí a útvary aparátu.

1. Kde se na tvorbě policy dnes pracuje především, ve straně nebo ve vládě (příp. quasivládním orgánu typu „nezávislé komise“ ustavené vládou)?

2. Pro vládní strany: Jak v přípravě policy pomáhá aparát ministerstev, jakou část práce ministerstva dělají?

3. Je zvykem, že se poslanci/senátoři/ministři přichází s komisemi/odborným zázemím radit?

Jak se dozvídáte o práci ministra/poslance/senátora na nějaké policy (informuje vás neformálně, formálními kanály typu newsletter, na pravidelných poradách/setkáních nějakého druhu, jen z médií apod.)?

4. S kým jsou stranické odborné orgány propojeny?/S jakými organizacemi spolupracují?

(ministerstva, univerzity nebo jiná akademická pracoviště, zájmové svazy jako odbory nebo Hospodářská komora, neziskové organizace, jiné politické strany ze stejné stranické rodiny v ČR nebo v zahraničí...ať uvádí příklady)

V čem tato spolupráce spočívá (porady, výměna materiálů a dat...)?

5. Jaká je role aparátu strany? (organizuje jednání, z aparátu vychází agenda, aparátu se předává projednaná agenda ke schválení nebo třeba zajistí místnost, občerstvení, rozesílá účastníkům výsledky a podklady jednání...)

6. Je činnost odborného zázemí jako celku koordinována? Jak a kým? (nikoli personálně, nýbrž jestli určitý orgán nebo člověk v určité funkci)

7. Kdo vybírá členy komisí/oddělení?

Je členem komisí/oddělení někdo z titulu své funkce automaticky (např. protože má nějakou funkci ve straně, protože zastupuje region apod., a jakou roli v komisi má...)?

Každý, kdo se na práci podílí je evidován jako člen komisí/oddělení?

8. Na základě čeho se někdo stane členem komisí/oddělení (politická pozice, profesní zaměření, odbornost...ať uvede příklady).

Jakou roli hraje v rozhodování o členství v komisích/příslušných odděleních ideová blízkost ke straně?

Jsou všichni členové komisí/příslušných oddělení straníci? A pokud jsou, je to proto, že musí být?

Jsou členové komisí/oddělení za svou práci placeni (pokud ano, jak - pravidelná mzda, smlouva na konkrétní práci)?

9. Kdo svolává schůze odborného zázemí (komisí/oddělení) (pravidelná práce, šéf, tajemník, kolektivní rozhodnutí členů, orgán strany, ministerstvo)?

Jak často se orgány odborného zázemí (komise/oddělení) schází (podle potřeby, pravidelně v návaznosti na nějaký cyklus např. přípravu zákona, pravidelně x krát za rok)?

Kdo zadává témata práce/odkud přichází podněty? (vnitřní rozhodnutí (vedoucí/členové), rozhodnutí vyšších/nížších orgánů strany, žádost od poslanců nebo senátorů, popřípadě kvantifikovat)

10. Kolik členů má odborné zázemí jako celek? Lze to vyjádřit úvazky? (kolik lidí na plný úvazek se zabývá jen touto činností; u otázek v tomto bodě zjišťovat zvláště pečlivě, jestli respondent hovoří o komisích nebo i o částech aparátu a ptát se příp. ještě zvlášť na komise)

Jak velký je rozpočet odborného zázemí jako celku? (míněno např. celého komplexu odborných komisí, příp. podíl na rozpočtu celé strany)

Jaká je struktura ročního rozpočtu odborného zázemí? (provoz, analytická činnost/mzdy analytiků, prezentace)

11. V jaké výstupy ústí práce odborného zázemí (komisí/oddělení)? (Typy: materiály pro veřejnost (novinové články, internet, podklady pro vystupování poslanců či ministrů v médiích, programové dokumenty, ...), materiály pro interní potřebu (texty k vnitrostranické diskusi, podklady pro práci poslanců, ministrů atd.), nebo jiné materiály (jaké?).

Do těchto výstupů ústí práce komisí/oddělení přímo, nebo musí jejich postup ještě někdo schvalovat, nebo mu dávat definitivní podobu?

Pokud musí někdo schvalovat, kdo?

12. Je na produkci odborného zázemí nějaká reakce (ať už pozitivní či negativní) a pokud ano, jaká? (Odkudkoli, primárně z vedení strany, ale i z různých pater strany, z aparátu strany, od řadových členů, z médií, z odborných kruhů...).

13. Daří se návrhy odborného zázemí (oddělení/komisí) prosazovat? Jak se to projevuje (ať respondent pokud možno uvede konkrétní příklad u různých policy)?

Příp. doplnit možnostmi: stávají se součástí stranických programů? osvojují si je vaši poslanci/ministři v diskusi se zástupci jiných stran nebo při veřejných vystoupeních? stávají se věcným záměrem zákonů? předkládá je poslanec/ministr jako konkrétní opatření typu paragrafovaného znění zákona?

Pro politiky: řeší se práce odborných komisí na jednání užšího vedení strany pravidelně, či jen v závislosti na konkrétním problému?

14. Domníváte se, že stávající způsob generování expertízy ve vaší straně odpovídá v zásadě jejím potřebám, nebo by se měl změnit? Pokud měl, jak?

Příloha č. 2 – informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

k nakládání s informacemi získanými

za účelem realizace diplomové práce a odborných výzkumných záměrů

Výzkum je realizován formou polostrukturovaného rozhovoru, který je anonymní, přičemž mé jméno nebude nikde uvedeno či zveřejněno.

Získané informace v rámci výzkumu budou využity pouze pro potřeby realizace diplomové práce tazatele Bc. Aleše Balšánka, uskutečňované na katedře Veřejné a sociální politiky, FSV UK v Praze, případně pro další vědecké a výzkumné účely vedoucího této diplomové práce.

Moje účast na tomto výzkumu prováděného formou polostrukturovaných rozhovorů je dobrovolná, mám právo odmítnout odpovědět na ty otázky, na které odpovědět nechci. Mohu také rozhovor kdykoliv ukončit.

Rozhovor byl zaznamenáván na diktafon a následně přepsán do písemné podoby.

Přepsání rozhovoru včetně všech případných jiných výstupů z tohoto výstupu, bude provedeno s maximální možnou mírou zachování anonymity a znemožnění identifikace respondenta.

V případě mého zájmu mi budou nahrávky a přepisy rozhovorů, jakožto případné další výstupy z tohoto výzkumu zpřístupněny.

Souhlasím se svou účastí ve výzkumu a provedení rozhovoru: ANO NE

Dne:.....

Podpis:.....

Případná vyjádření respondenta po realizaci rozhovoru:.....

.....

.....

Bezprostřední kontaktní osobou pro respondenta je tazatel Bc. Aleš Balšánek (e-mail: ales.balsanek86@seznam.cz, mob.: 731 107 843), který se zavazuje respektovat přání a

požadavky respondenta, vztahující se k celkovému využití či přímému citování informací získaných v rámci provedeného rozhovoru, což tazatel stvrzuje svým podpisem:

Podpis:.....